МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ ТА ТОВАРОЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Контроль достовірності класифікації товарів, що відносяться до «групи ризику»

Здобувача вищої освіти магістерського рівня II курсу МММ 22-1 групи
спеціальності 073 Менеджмент
освітня програма Менеджмент митної справи

_____ Циганок Костянтин Олексійович
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Чорна Тетяна Миколаївна,
к.т.н., доцент кафедри митної справи та товарознавства
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Гарант освітньо-професійної
Програми _____ Гребельник Олександр Петрович,
доктор економічних наук, професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри митної справи та товарознавства
протокол від «___» 20__ № 7

Завідувач
Кафедри _____ Губернчук Артур Ігорович,
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання) к. с.-г. н.

Ірпінь – 2024

Реєстрація №14 31.01.2024 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту _____ _____ _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту добре 06.02.2024 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ І. В. Дейнеко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ О. П. Трегельник
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ О. В. Мелник
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Ю. В. Мякотенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.:, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10			О.В. Дейнеко
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5			О.П. Гребельник
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			О.В. Мельник Т.В. Мініївець
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			О.Ю. Корнієнко
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	75		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
75	C	добре	06.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую
Завідувач кафедри
_____ О.П. Гребельник
«__» _____ 2023 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти

Циганку Костянтину Олексійовичу

1. Тема кваліфікаційної роботи: **Контроль достовірності класифікації товарів, що відносяться до «групи ризику»**

Затверджена наказом ректора від «05» 12 2022 р. №1289

2. Строк здачі закінченої роботи «___» _____ 202_ р.

3. Мета роботи: аналіз теоретико-методологічних та практичних аспектів контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику» та розробка практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Об'єкт дослідження: митний контроль класифікації товарів.

Предмет дослідження: особливості митного контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику».

Орієнтовна база дослідження: Державна митна служба України

4. Вихідні дані до роботи: митна статистика ДМСУ, періодичні видання, навчальна та наукова література за темою дослідження

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, графіки, схеми

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»
1.1. Товари «групи ризику» в системі управління ризиками в митній сфері.
1.2. Недостовірна класифікація товарів та її наслідки.
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»

2.1. Аналіз зовнішньоторговельних операцій України як бази для формування пока
митного контролю.
2.2. Розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів
ризику».
2.3. Порядок контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику».
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІР
КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»
3.1. Досвід управління митними ризиками в країнах Європейського Союзу.
3.2. Шляхи удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що належ
«групи ризику».
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи:

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання е роботи	
		За планом	Фак
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	01.10.2022	
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	02.11.2022	
3	Видача завдання науковим керівником	22.02.2023	
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	06.05.2023	
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	02.09.2023	
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	03.10.2023	
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	23.11.2023	
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.12.2023	
9	Попередній захист роботи	21.12.2023	
10	Отримання відгуку керівника роботи	12.01.2024	
11	Отримання зовнішньої рецензії	20.01.2024	
12	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	26.01.2024	
13	Захист роботи	06.02.2024	

8. Дата видачі завдання: «22» 02 2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи _____ Чорна Т.М.
(підпис)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Гребельник
(підпис)

11. Завдання до виконання отримав здобувач _____ Циганок К.

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Циганка Костянтина Олексійовича присвячена вивченню теоретико-методологічних та практичних аспектів контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику» та розробці практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

В роботі розкрито місце товарів «групи ризику» в системі управління ризиками в митній сфері; досліджено сутність недостовірної класифікації товарів та її наслідки; проаналізовані зовнішньоторговельні операції України як база для формування показників митного контролю; вивчено процедуру розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику» на прикладі конкретного товару; досліджено порядок контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику»; вивчено досвід управління митними ризиками в країнах Європейського союзу; запропоновано шляхи удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що належать до «групи ризику».

Кваліфікаційна робота за повнотою розкриття теми та оформленням відповідає вимогам Положення про порядок виконання, оформлення та захисту кваліфікаційних робіт (проєктів) в ДПУ. Теоретичний і практичний матеріал роботи є достатнім, достовірним, обґрунтованим та належним чином структурованим. В процесі підготовки кваліфікаційної роботи Циганок К.О. проявив старанність та цілеспрямованість у розв'язанні поставлених завдань.

Особистий внесок здобувача полягає в підборі та аналізі літературних джерел, вивченні теоретичних та практичних аспектів досліджуваної теми, виявленні існуючих проблем, розроблення пропозицій щодо удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що відносяться до «групи ризику», підготовці рукопису кваліфікаційної роботи. Результати досліджень апробовано в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання» (м. Суми, Сумський державний університет, 29-30 листопада 2023 р.) та опубліковано в тезах «Недостовірна класифікація товарів за УКТ ЗЕД та її наслідки» у збірнику матеріалів конференції.

Кваліфікаційна робота є завершеним дослідженням. Висновки, зроблені автором, повною мірою відображають зміст дослідження, є чіткими, послідовними і науково обґрунтованими. Одержані в роботі теоретичні результати поглиблюють загальні відомості щодо контролю достовірності класифікації товарів, що відносяться до «групи ризику». Пропозиції, викладені в роботі, мають прикладне значення для удосконалення процедури та підвищення ефективності контролю достовірності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД. В тексті зустрічаються незначні друкарські та граматичні помилки, проте вказаний недолік не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

В цілому, кваліфікаційна робота може бути рекомендована до захисту та заслуговує на позитивну оцінку, а її автор – Циганок Костянтин Олексійович – на присвоєння ступеня магістра.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи

_____ Чорна Т.М. «___» _____ 2024 р.
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти
Циганка Костянтина Олексійовича
(прізвище, ініціали)
після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «24» 04 2024 р. № 7 та допущена/не допущена до захисту перед екзаменаційною комісією.

Завідувач кафедри _____ Зубрицький А.І.
(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу
здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти Державного податкового університету
Циганка Костянтина Олексійовича
«Контроль достовірності класифікації товарів, що відносяться до «групи ризику»

Актуальність теми. В сучасних умовах перед митними органами стоять масштабні і відповідальні завдання щодо захисту економічного суверенітету держави, забезпечення її економічної безпеки, формування дохідної частини державного бюджету. Під час митного оформлення в декларації зазначається код товару відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), від якого залежить як власне механізм здійснення митного оформлення, так і обсяги нарахування митних платежів та застосування до товарів заходів нетарифного регулювання. Відповідно, недостовірна класифікація є дестабілізуючим фактором під час реалізації митної політики, зокрема в частині здійснення митно-тарифного та нетарифного регулювання.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у висвітленні актуальності контролю достовірності класифікації товарів з метою забезпечення митних інтересів держави в сучасних умовах. Здобувачем вивчено місце товарів «групи ризику» в системі управління ризиками в митній сфері та досліджено причини і наслідки недостовірної класифікації товарів. Проведено аналіз зовнішньоторговельних операцій України як бази для формування показників митного контролю. Вивчено процедуру розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику» на прикладі конкретного товару, проаналізовано порядок контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику». Вивчено досвід управління митними ризиками в країнах Європейського союзу.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. Висновки та пропозиції, наведені в кваліфікаційній роботі, є достатньо обґрунтованими, базуються на вивченні робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, фактичних розрахунках та аналізі статистичних даних. Текст кваліфікаційної роботи підкріплено якісним табличним та графічним матеріалом.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність. Пропозиції, викладені в роботі мають прикладне значення для удосконалення процедури та підвищення ефективності контролю достовірності класифікації товарів, що належать до «групи ризику», згідно з УКТ ЗЕД.

Наявність недоліків. В тексті роботи трапляються незначні друкарські та граматичні помилки. Проте вказаний недолік не впливає на загальне позитивне враження від роботи.

Загальний висновок і оцінка роботи. В цілому зміст роботи відповідає темі, інформація, представлена в кваліфікаційній роботі, є достовірною. Робота викладена структуровано, змістовно, відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент:
доцент кафедри
економіки праці та менеджменту
ННІ економіки і управління
Національного університету
харчових технологій, к.е.н., доцент Ольга КИРИЧЕНКО

Відділ кадрів
Підпис(и) О. Кириченко
Нач. відділу кадрів НУХТ затверджую.
15 січня 2024 р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Циганок Костянтин Олексійович

Курс/група _____ММ-22-1_____

Тема дипломної роботи

Митний контроль класифікації товарів

П. І. Б. наукового керівника

Чорна Тетяна Миколаївна

Дата захисту: 20.01.24

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 100,00% Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 0,00%, цитат 9,91%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

ЗМІСТ

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»……..
1.1. Товари групи «ризику» в системі управління ризиками в митній сфері
1.2. Недостовірна класифікація товарів та її наслідки……
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»……
2.1. Аналіз зовнішньоторговельних операцій України як бази для формування показників митного контролю……
2.2. Розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику»……...
2.3. Порядок контролю достовірності класифікації товарів «групи ризику»……...
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО «ГРУПИ РИЗИКУ»…….
3.1. Досвід управління митними ризиками в країнах Європейського Союзу
3.2. Шляхи удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що належать до «групи ризику»…….
ВИСНОВКИ…….
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……
ДОДАТКИ……

ВСТУП

Актуальність теми. Спрощення митних процедур та приведення їх до найкращих світових стандартів є необхідною умовою конкурентоздатності України в глобальній економічній системі. Разом з тим, спрощення може призвести до зростання ймовірності порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та збільшення навантаження посадових осіб митних органів. В сучасних умовах перед митними органами ставляться масштабні та відповідальні завдання щодо захисту економічного суверенітету держави, забезпечення її економічної безпеки, формування дохідної частини державного бюджету.

Питання достовірної класифікації товару відповідно до УКТ ЗЕД відіграє важливу роль у митній політиці держави. Від коду товару залежить механізм здійснення митного оформлення та митного контролю, а також обчислення митних платежів. Недостовірна класифікація є дестабілізуючим фактором у реалізації митної політики в частині здійснення митно-тарифного та нетарифного регулювання.

Особлива увага з боку митних органів повинна приділятися товарам групи «ризику» задля запобігання випадкам ухилення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від сплати податків у повному обсязі; запобігання випадкам ухилення декларантів від установлених заходів нетарифного регулювання внаслідок декларування товарів не за своїм найменуванням та за невідповідним кодом товару згідно з УКТ ЗЕД.

Стан і ступінь розробки проблеми і в спеціальній літературі. Проблемні питання щодо виявлення ризиків здійснення зовнішньоекономічної діяльності та аналіз їх негативного впливу досліджуються у наукових працях обмеженого кола вітчизняних науковців і практиків митної справи, зокрема П. Пашка, П. Пісного, І. Бережнюка, В. Науменка, Л. Письмаченко та ін. Разом з тим, потребують подальшої розробки і детального вивчення питання контролю достовірності класифікації товарів, що відносяться до групи «ризику».

Мета роботи полягає у всебічному вивченні теоретико-методологічних та практичних аспектів контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику» та розробка практичних рекомендацій щодо його удосконалення.

Відповідно до поставленої мети були сформульовані наступні *завдання досліджень:* вивчити місце товарів групи «ризику» в системі управління ризиками в митній сфері; дослідити сутність недостовірної класифікації товарів та її наслідків; проаналізувати зовнішньоторговельні операції України як базу для формування показників митного контролю; вивчити процедуру розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику» на прикладі конкретного товару; дослідити порядок контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику»; вивчити досвід управління митними ризиками в країнах Європейського союзу; запропонувати шляхи удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що належать до групи «ризику».

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі виступає митний контроль класифікації товарів.

Предмет дослідження – особливості митного контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику».

В ході підготовки кваліфікаційної роботи використано наступні *методи дослідження:* загальнонаукові методи – збір інформації, її аналітичне опрацювання та теоретичне узагальнення; статистичні методи – для кількісної оцінки показників зовнішньоторговельних операцій в Україні, структури митних платежів, результатів роботи ДМСУ за напрямом контролю класифікації товарів та ін.; графічний – для ілюстрації динаміки досліджуваних в роботі показників та процесів.

Базою досліджень в кваліфікаційній роботі є діяльність Державної митної служби України

Науково-практична значимість одержаних результатів. Одержані в роботі теоретичні результати поглиблюють загальні відомості щодо контролю достовірності класифікації товарів, що відносяться до групи «ризику».

Пропозиції, викладені в роботі мають прикладне значення для удосконалення процедури та підвищення ефективності контролю достовірності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Особистий внесок здобувача полягає в підборі та аналізі літературних джерел, вивченні теоретичних та практичних аспектів досліджуваної теми, виявленні існуючих проблем, розроблення пропозицій щодо удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що відносяться до групи «ризику», підготовці рукопису кваліфікаційної роботи. Обговорення і узагальнення результатів досліджень проведено спільно з науковим керівником.

Апробація результатів роботи. Результати роботи доповідались на Міжнародній науково-практичній конференції «Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання» (Суми, Сумський державний університет, 29-30 листопада 2023 р.) та опубліковано в тезах «Недостовірна класифікація товарів за УКТ ЗЕД та її наслідки» у збірнику матеріалів зазначеної конференції.

Структура і об'єм роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 62 найменування, і 5 додатків. Робота викладена на 59 сторінках основного тексту, містить 17 рисунків і 9 таблиць.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ГРУПИ «РИЗИКУ»

1.1. Товари «групи ризику» в системі управління ризиками в митній сфері

Ризик – це явище, характерне практично для усіх сфер ділової активності. Поняття ризикової ситуації в будь-якій діяльності можна визначити як поєднання, сукупність різних умов та обставин, які створюють певне середовище і можуть призвести до реалізації певної загрози. Іншими словами, «саме сукупність умов та обставин створює ризикову ситуацію і виступає причиною ризику» [13]. Під ризиком розуміють «ймовірність небезпеки втрати ресурсів чи недоотримання доходів, порівняно із варіантом раціонального використання ресурсів» [38].

Митна справа України – складова зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності держави. Відповідно ризики у митній справі (або митні ризики) тісно пов’язані з ризиками зовнішньоекономічної діяльності. Особлива важливість урахування ризиків у цій сфері пояснюється тим, що під час проведення зовнішньоекономічної операції відбувається складний процес переміщення значної маси грошових, товар-них і матеріальних засобів, оборот юридичних документів, а також інформаційних потоків. Через вплив особливостей міжнародного права, своєрідних об’єктивних і суб’єктивних моментів, пов’язаних із митницею, складно передбачуваних стрибків цін на імпортні товари, потужний вплив нетарифного регулювання, поле ризиків зовнішньоекономічних операцій значно розширюється, стає динамічнішим. Все це приводить до того, що завдання проведення зовнішньоекономічної операції піддається критичному впливу великої кількості різних факторів ризику.

Під ризиком зовнішньоекономічної діяльності розуміють «можливість зниження розрахункової прибутковості від проведення зовнішньоторговельної

операції, отримання нульового прибутку або у найгіршому варіанті – збитку» [49].

Наразі склалось декілька підходів до тлумачення поняття «митний ризик», який здебільшого трактують як [59]: «ймовірність/вірогідність порушень митних правил, реалізації митної загрози, недотримання митного законодавства тощо; втрату/небезпеку втрати; поєднання ймовірності порушень та негативних наслідків».

Митний ризик характеризується низкою особливостей [59]: «наявністю негативних наслідків; стабільним або прогресуючим характером наслідків; мінімальним порогом настання ймовірності порушення митного законодавства; мінливістю; суб'єктивно-об'єктивною природою оцінювання».

Законодавчо поняття «ризику» в митній справі закріплено в міжнародних нормативних документах, зокрема: Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (прийнята 18 травня 1973 р. в Кіото, набула чинності 25.09.1974 р.); Митному кодексі Європейського Союзу (встановлений регламентом ЄС № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 09.10.2013 р.).

Кіотська конвенція (розділ 6 «Митний контроль») визначає ризик досить стисло і лаконічно – як «потенційне недотримання митного законодавства» [29].

Детальніше визначення митного ризику із врахуванням його умов та наслідків прийняте в Європейському Союзі та закріплене в Митному кодексі ЄС. Згідно з цим документом [46]: «Ризик – імовірність настання події, яка може виникнути під час увезення, вивезення, транзиту або кінцевого використання товарів, що переміщуються між митною територією Співтовариства і країнами або територіями за межами цієї території, а також під час наявності товарів, що не мають статусу товарів Співтовариства, що можуть мати один із таких наслідків:

1) перешкода правильному вживанню заходів Співтовариства або державних заходів;

2) порушення фінансових інтересів Співтовариства і його держав-членів;

3) виникнення загрози безпеці і надійності Співтовариства і його мешканцям, здоров'ю людей, тварин або рослин, екології або споживачам».

За Митним кодексом України (ст. 361), митний ризик – це «ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи» [28].

Наказом Державної митної служби України «Про затвердження Порядку розроблення профілів ризику» від 22.12.2010 р. № 1514 визначено, що митний ризик – це «кількісна величина митного виклику у вигляді визначеної оцінки або ймовірності реалізації діючої або потенційної митної загрози в зовнішньоекономічній діяльності, митних співвідношеннях та в галузі митної справи з погляду усвідомленої можливості виникнення митної шкоди». При цьому митна шкода – це «оцінені наслідки дійсних, фактичних або можливих небажаних негативних економічних і соціальних втрат, що виникають у результаті митних викликів у галузі митної справи та можуть мати як вартісну, так і загальну ситуаційну експертну оцінку втрат, збитку, проведених заходів або робіт з ліквідації небажаних негативних наслідків та додаткових витрат для їх попередження і т.п.» [45]. Разом з тим, в Наказі Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» від 31.07.2015 року № 684 визначення поняття митних ризиків відсутнє, натомість має місце поняття «фіскальні ризики», яке трактується як «ризики, виявлення яких спрямовано на недопущення мінімізації сплати податків і зборів, митних та інших платежів під час здійснення зовнішньоекономічних операцій або переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України» [42].

На думку Пашка П.В., ризик – це «діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно та якісно визначити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі й відхилення від мети» [32].

Войцещук А.Д. визначає поняття «ризик», враховуючи особливості митної справи – «імовірність недодержання законодавства України з питань митної справи, а управління ризиком – це систематична робота з розроблення та практичної реалізації заходів запобігання і мінімізації ризиків, методики оцінювання ефективності їх застосування, а також контролю за застосуванням митних процедур, що передбачає безперервне оновлення, аналіз і перегляд наявної в митних органах інформації» [8].

За визначенням Пісного П.Я., митний ризик – це «ймовірність реалізації певної митної загрози з прогнозованим або непрогнозованим можливим збитком, а також її можливих наслідків у митній галузі» [36].

Пестременко-Скрипка О.С. трактує митний ризик як «кількісну величину митного виклику у вигляді визначеної оцінки чи ймовірності реалізації діючої або потенційної митної загрози з погляду усвідомленої можливості виникнення митної шкоди, при цьому ймовірність реалізації загрози має збалансовано розраховуватися на підставі комплексного оцінювання показників імовірності реалізації конкретної загрози як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі» [35]. Варто зазначити, що ризик може бути також наслідком відповідного рішення і завжди пов’язаний із суб’єктом, який не лише ухвалює рішення, але й оцінює ймовірність можливих подій і пов’язаних з ними втрат.

Отже, аналіз визначення поняття «митний ризик» у міжнародному законодавстві та науковій літературі дозволяє зробити висновки, що його слід трактувати як поєднання ймовірності порушення митного законодавства та його негативних наслідків (рис. 1.1).

Митні ризики можна поділити на два види залежно від настання наслідків від них для суб’єктів ЗЕД та митних органів [49]: 1) митний ризик державного управління – ймовірність настання небажаних подій, що виникають у процесі митного регулювання зовнішньої торгівлі і спричиняють втрати. Негативні наслідки подібної ризикової ситуації завдають у різній мірі шкоду національним економічним інтересам держави та суспільства; 2) митний ризик підприємницької діяльності – ймовірність настання як сприятливих, так і

небажаних подій, виникнення яких обумовлено законними та/або незаконними зовнішньоторговельними операціями, що призводять як до прибутку, так і до втрат.

Рис. 1.1. Визначення терміну «митний ризик»

Джерело: [5]

На основі дослідження діяльності митниць можна систематизувати фактори та джерела виникнення ризику, що дозволяє більш ретельно здійснити оцінку ризиків (табл. 1.1).

Міжнародний ланцюг постачання товарів – це «процес виготовлення товарів на експорт, кінцевою метою якого є їх доставка на територію іншої країни стороні, якій вони призначалися» [53]. Як правило, учасниками міжнародного ланцюга постачання товарів до споживачів внутрішнього ринку виступають: виробник товару, експортер, перевізник та імпортер. При цьому як у разі експорту/імпорту товарів, так і у разі їх транзиту митною територією держави або союзу держав часто ключове значення має організація митного оформлення й митного контролю. Незалежно від переліку учасників міжнародного ланцюга постачання, кожен з них має гарантувати безпеку своєї ланки перед митними органами [1].

Стурбованість світового співтовариства питаннями захисту міжнародного ланцюга постачання від тероризму зумовило привернення уваги до проблем гарантування його безпеки. «Міжнародна торгова система є досить вразливою перед терористичними замахами, які можуть призвести до суттєвих збитків у світовій економіці» [50].

Таблиця 1.1

Фактори і джерела митного ризику

Основні фактори ризику		**Джерела ризику**
Зовнішні фактори	Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності	Повнота сплати платежів, достовірність даних під час декларування, час існування на ринку, відповідність транспортних засобів перевізників існуючим вимогам, маршрут перевезення за транспортними документами
	Товар (вантаж)	Цінові показники товару, кількісно-вагові показники, класифікація товарів відповідно до УКТ ЗЕД, країна походження товарів, митний режим переміщення товарів, якість товарів, інтелектуальна власність, товари групи «ризику» і товари групи «прикриття», неритмічність товаропотоку
	Митне законодавство	Суперечливість положень окремих законодавчих актів, відсутність чіткої системи контролю / відповідальності за певні порушення законодавства, нестабільність митного законодавства, неузгодженість вітчизняного митного законодавств з митним законодавством інших країн та міжнародними конвенціями
Внутрішні фактори	Працівники митниць	Рівень кваліфікації, недобросовісність, професійні помилки, протиправні дії
	Інформаційно-технічне забезпечення	Рівень забезпечення митниць засобами діагностики. Надійності функціонування технічної системи, помилки в роботі програмного забезпечення
	Технології митного контролю	Порядок виконання митних формальностей, система управління ризиками, митний пост-аудит
	Взаємодія органів митного контрою з правоохоронними та контролюючими органами	Увезення заборонених, неякісних та шкідливих товарів

Джерело: [6]

Задля формування безпечних і сприятливих умов міжнародних ланцюгів постачання товарів Всесвітньою митною організацією (ВМО) у співпраці з представниками міжнародних торговельних кіл та митними адміністраціями країн-членів ВМО розроблено Рамкові стандарти безпеки і сприяння міжнародній торгівлі ВМО (Рамкові стандарти), в передмові до яких зазначено, що огляд кожної партії вантажів просто паралізував би світову торгівлю, відповідно, сучасні митні адміністрації повинні застосовувати системи управління ризиками [50].

Управління ризиками – це «необхідність використовувати в управлінській діяльності різноманітні підходи, процеси, заходи, які дозволяють певною мірою (наскільки це можливо) прогнозувати можливість настання ризикованих подій і домагатися зниження ступеня ризику до допустимих меж» [49].

Мета управління митними ризиками – «мінімізація ймовірних сумарних втрат від невірних рішень при здійсненні митного контролю» [53].

Мінімізація митного ризику – це «попередження можливості його виникнення або в результаті його появи не допустити отримання негативних наслідків як для інтересів суб'єкта ЗЕД, так і для економічних інтересів держави, захист яких покладений на відповідні органи, зокрема митні» [49].

Вперше про систему аналізу ризиків згадується в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [29], в якій зазначено, що «система аналізу ризиків належить до сучасних методів роботи, завдяки затвердженню яких може бути досягнуте спрощення і гармонізація митних правил і процедур, що сприятиме розвитку міжнародної торгівлі». Митні органи різних країн використовують управління ризиком як «метод ефективного встановлення пріоритетів та ефективного розподілу ресурсів, необхідних для підтримки належного балансу між контролем і сприянням законній торгівлі» [13].

Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур закріплює основні принципи митного контролю, які передбачають використання системи управління ризиками. Так, згідно з вимогами

стандартних правил 6.3, 6.4, 6.9 зазначеної конвенції, управління ризиком – «один з основних базисних принципів сучасних методів митного контролю, який дає можливість оптимально використовувати ресурси митних органів, не зменшуючи ефективності митного контролю, звільняє більшість зовнішньоторговельних операторів від надлишкового бюрократичного контролю» [29].

Пріоритетними завданнями для міжнародної спільноти та України є запровадження в дію системи управління ризиками як основи спрощення митного пост-аудиту [51]. Перевагами такого спрощення є [10]: «зменшення кількості митних формальностей; скорочення часу митного оформлення; збільшення кількості суб'єктів ЗЕД та зростання обсягів експортно-імпортних операцій». Негативні наслідки спрощення [10]: «зростання ймовірності порушень митного законодавства суб'єктами ЗЕД; збільшення навантаження посадових осіб митних органів».

В табл. 1.2 представлена основна нормативно-правова база управління митними ризиками в Україні.

Головні цілі системи управління ризиками в Україні:

– реалізація положень статті 363 Митного кодексу України «Діяльність митних органів з оцінки та управління ризиками»;

– підвищення ефективності роботи органів Державної митної служби України під час митного контролю та митного оформлення за рахунок впровадження методів управління ризиками, у тому числі – аналізу ризиків із використанням інформаційних технологій;

– встановлення єдиного підходу до здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в Державній митній службі України.

Ключовим моментом упровадження методології управління ризиками в митній службі України стала затверджена наказом Держмитслужби від 27.05.2005 № 435 Концепція створення, впровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками (САКР), яка визначала ризик як імовірність

недотримання законодавства України з питань митної справи [23]. Цим же наказом було затверджено Положення про систему аналізу та селекції факторів ризику під час визначення окремих форм митного контролю, в якому було подано основну термінологію САКР, групи критеріїв ризику та відповідальних виконавців за ними, а також принципи формування і діяльності системи аналізу та селекції факторів ризику.

Таблиця 1.2

Основні нормативно-правові документи,
що регулюють питання управління митними ризиками в Україні

Міжнародні	Вітчизняні
Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур	Концепція створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками
Угода про спрощення процедур торгівлі СОТ	Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»
Митний кодекс Союзу щодо управління ризиками, прийнятий відповідно до Регламенту (ЄС) №952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 09.10.2013 р.	Концепція реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей»
Рамкові стандарти забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі Всесвітньої митної організації	Митний кодекс України
Компедіум з у правління ризиками Всесвітньої митної організації	Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній системі України
	Стратегія розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2023 року

Джерело: складено автором

Вхідними даними системи аналізу й управління ризиками митних адміністрацій країни відправлення і країни призначення товару, а також об’єктами аналізу ризиків виступають основні ланки міжнародного ланцюга постачання товарів. До них можна віднести [53]: «товари, що перебувають під митним контролем; код товару відповідно до УКТЗЕД; країну походження

товарів; країну відправлення та призначення товарів; транспортний засіб і маршрут переміщення товарів; митну вартість; експортерів, імпортерів (продавець, покупець), агентів тощо; діяльність декларантів та інших осіб, що мають повноваження стосовно товарів, які перебувають під митним контролем; відомості, що містяться в транспортних, комерційних, митних та інших документах; документи, що надаються для митного оформлення, в тому числі, відомості в зовнішньоекономічних договорах (контрактах) та/або документах, які підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами; результати застосування форм митного контролю тощо. Вхідні дані, які наведені вище, слугують інформаційним масивом для здійснення аналізу ризиків міжнародного ланцюга поставок товарів».

Для спрощення обробки інформації критерії ризику згруповано за певними ознаками (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Ознаки групування критеріїв ризику

Група критеріїв ризику	**Ознаки групування критеріїв**
Критерії ризику «А»	Товари групи «ризику» – товари, які переміщуються через митний кордон України та відносно яких виявлені ризики або існують потенційні ризики.
Критерії ризику «Б»	Товари групи «прикриття» – товари, що з достатнім ступенем імовірності можуть декларуватися замість товарів групи «ризику».
Критерії ризику «В»	Країна походження товарів
Критерії ризику «Г»	Контроль за митним оформленням
Критерії ризику «Ґ»	Митна вартість товарів
Критерії ризику «Д»	Митні платежі
Критерії ризику «Е»	Особливості зовнішньоекономічної угоди

Джерело: [39]

Термін товари групи «ризику» вперше у загальнонаціональному масштабі з’явився в жовтні 2003 року при введені в дію Наказу Державної митної служби України, який визначав, що товари групи ризику – це «товари, які по

відношенню до інших товарів, подібних за складом та функціями, мають значну різницю в ступені оподаткування та заходах нетарифного регулювання, що до них застосовуються, й щодо яких існує можливість декларування не за своїм найменуванням, перелік яких визначається Держмитслужбою України» [43].

Цілями нормативного створення переліку товарів групи «ризику» є:

– запобігання випадкам ухилення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (суб'єкти ЗЕД) від сплати податків у повному обсязі;

– запобігання випадкам ухилення суб'єктів ЗЕД від установлених заходів нетарифного регулювання, які можуть бути здійснені суб'єктами ЗЕД внаслідок декларування товарів не за своїм найменуванням та за невідповідним кодом товару згідно з УКТ ЗЕД.

Незважаючи на те, що зазначений наказ втратив чинність, підхід у розумінні та кваліфікації товарів як товарів групи «ризику» не змінився і решта нормативних актів у той чи інший спосіб деталізують підходи до розгляду питань класифікації товарів групи «ризику». Зокрема Наказ Київської регіональної митниці № 196 для товарів, що переміщуються через митний кордон України» вводить термін «група прикриття» [54], таким чином зменшуючи ризик помилки неправильного декларування не тільки стосовно товарів, які можуть бути задекларовані суб'єктами ЗЕД не за своїм найменуванням або за невідповідним кодом УКТ ЗЕД, але і товарів, які мають аналогічні властивості до товарів групи «ризику», але відрізняються від них за своїм функціональним призначенням.

Прикладом товарів групи «ризику» можуть бути лікарські та наркотичні засоби, товари подвійного використання, товари, на які встановлені режими ліцензування та квотування тощо. До товарів групи «ризику» можна віднести [13]:

– товари, щодо яких застосовуються високі ставки ввізного мита;

– товари, які декларуються походженням з країн, з якими Україною укладені угоди про вільну торгівлю;

– товари, заявлена митна вартість яких значно відрізняється від ціни ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів при їх ввезенні на митну територію України;

– товари, щодо яких застосовуються заходи нетарифного регулювання (необхідна наявність дозвільних документів).

Прикладом товарів групи «прикриття» є лікарські засоби, що не містять наркотичних речовин. До товарів групи «прикриття» загалом можна віднести [13]:

– товари, щодо яких застосовуються низькі ставки мита, але які за своїми характеристиками та зовнішнім виглядом можуть декларуватися замість товарів, що мають більш високі ставки мита (тобто відбувається невірна класифікація згідно з УКТЗЕД);

– товари, які декларуються походженням з країн, з якими Україною укладені угоди про вільну торгівлю з метою надання пільги по сплаті ввізного мита на умовах вільної торгівлі;

– товари, що декларуються, як такі, до яких не застосовуються заходи нетарифного регулювання.

Перелік товарів групи «ризику», у кожному з регіонів України відрізняється, що безпосередньо пов’язано зі специфікою (напрямом) діяльності провідних, найбільш потужних суб’єктів господарювання регіону, специфікою економічної ситуації та особливостями законодавчої бази суміжних держав [27]. Наприклад, Перелік товарів групи «ризику» та «прикриття», митне оформлення яких здійснюється із застосуванням заходів особливого порядку митного оформлення, затв. Наказом Ужгородської митниці від 16.04.2009 р. № 215 [33]; Порядок застосування спеціальних заходів при митному оформленні товарів «групи ризику», затв. Наказом Західної регіональної митниці від 30.06.2004 р. № 275 [40]; Порядок застосування спеціальних заходів при митному оформленні товарів «групи ризику», затв. Наказом Івано-Франківської митниці від 29.07.2004 р. № 297 [41]; Тимчасовий перелік товарів «групи ризику», затв. Наказом Харківської митниці від

30.08.2007 р. [55]; Перелік товарів групи «ризику» та «прикриття», митне оформлення яких здійснюється із застосуванням заходів особливого порядку митного оформлення, затв. Наказом Чопської митниці від 19.11.2010 р. № 1040 [34] та ін.

Разом з тим, існує перелік товарів групи «ризику», актуальний для усіх регіонів. Перелік таких товарів залежно від напряму переміщення наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Перелік товарів групи «ризику» залежно від напряму переміщення товарів

Для імпорту	Для транзиту	Для експорту
Алкогольні напої та тютюнові вироби. Кава натуральна та розчинна. Автотранспортні засоби (група 8703 за УКТЗЕД). Електропобутові товари. Аудіо- та відеоапаратура.	Оргтехніка. Будівельні матеріали, сантехніка. Сировина для хімічної промисловості. Канцелярські товари. Продукти харчування.	Алкогольні напої та тютюнові вироби. Сировинні матеріали. Сільськогосподарська продукція. Лісоматеріали. Метали та брухт металів.

Джерело: [25]

Підвищенню ефективності контролю за класифікацією товарів групи «ризику» приділяється особлива увага. Перелік таких товарів регулярно переглядається з урахуванням результатів аналізу чинного законодавства, номенклатури й обсягів товарних потоків. До проблемних питань при проведенні класифікації товарів відносяться [9]: «значна диференціація ставок мита на ідентичні та подібні товари; недосконала організаційна структура митниць та недостатнє кадрове забезпечення спеціалізованих підрозділів; невідповідність матеріальної та методологічної баз митних лабораторій сучасним вимогам; неузгодженість їх окремих висновків з висновками органів стандартизації, що виникає внаслідок відмінності в класифікаційних підходах, визначених в УКТ ЗЕД та Державних стандартах».

1.2. Недостовірна класифікація товарів та її наслідки

В сучасних умовах зовнішньоторговельна діяльність будь-якої країни, і України, зокрема, пов’язана з переміщенням дуже великої кількості товарів широкого асортименту. Указом Президента України від 17.05.2002 № 466/2002 «Про приєднання до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів», Україна приєдналася до Конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [26].

З метою регулювання експорту та імпорту товарів в Україні використовується Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), в основу якої покладено Гармонізовану систему опису та кодування товарів і Комбіновану номенклатуру Європейського Союзу. УКТ ЗЕД являє собою «систематизований перелік товарів, який складається з кодів товарів та найменувань для цих кодів. Коди в УКТЗЕД об’єднані у товарні позиції, позиції – в групи, а групи – в розділи. Для визначення кодів товарів керуються положеннями Основних правил інтерпретації УКТЗЕД, примітками до розділів, груп, позицій, підпозицій категорій та підкатегорій» [52]. УКТ ЗЕД є невід’ємним доповненням до Закону України «Про митний тариф України». Зазначимо, що з 1 січня 2023 року в Україні діє новий Митний тариф, що свідчить про постійне удосконалення та гармонізацію українського законодавства у відповідності до європейських, не зважаючи ні на які обставини та воєнні дії на території України.

УКТЗЕД в Україні використовують не лише для стягнення мита, але й з іншими цілями, наприклад [15, 37]:

– для потреб збирання статистичних даних про зовнішню торгівлю;

– для митного оформлення товарів, щодо яких запроваджені обмеження на імпорт та експорт;

– для оподаткування підакцизних товарів, або товарів, для яких знижені ставки ПДВ;

– для визначення правил походження (в багатьох випадках вважається, що переробка визначає походження товару за умови, що вона призводить до зміни тарифної позиції).

Виходячи з викладеного вище, класифікація товарів має важливе економічне і правове значення, зокрема:

– від коду товару залежить рівень його митного оподаткування;

– від коду залежить можливість застосування до товару нетарифних заходів регулювання при переміщенні його через митний кордон;

– код товару використовується для ведення митної статистики зовнішньої торгівлі України (дані митної статистики використовуються для проведення аналізу зовнішньоторговельного обігу, на основі якого розробляються перспективні заходи митної політики);

– створюються передумови для більш ефективного регулювання зовнішньоекономічної діяльності завдяки виділенню товарів в окремі позиції;

– надає переваги в торговельних переговорах з іншими країнами, оскільки створюється можливість вибору і маневрування у наданні тарифних поступок і пільг, що дозволяє мінімізувати наслідки небажаних для національної економіки поступок при взаємному зниженні загального рівня митних платежів для товарів.

Використання УКТ ЗЕД має ряд переваг [15]: «полегшуються міжнародні торговельні переговори і врегулювання торговельних спорів; полегшується збирання, порівняння і аналіз даних торговельної статистики; досягається певна економія, оскільки можна уникнути перекласифікації товарів при перетинанні кордону між країнами або при переході від одного виду економічної діяльності до іншого (наприклад, виробництво, транспортування, експорт); з’являється можливість стандартизації торговельної документації і даних, що надзвичайно важливо для забезпечення електронного обміну даними між різними країнами або різними видами діяльності (наприклад, митниця – транспорт – страхування – банк)».

Окрім того, що УКТ ЗЕД є товарною номенклатурою Митного тарифу, коди товарів та їх назви застосовуються в інших державних нормативно-правових актах – Податковому кодексі України, Законах України, Постановах Кабінету Міністрів України, відомчих наказах та інше.

Код товару, визначений згідно УКТ ЗЕД, впливає на застосування до цього товару тарифних та нетарифних заходів. Тарифні заходи – це мита та інші платежі, які стягуються при переміщенні товарів через митний кордон. Від класифікації товару за тим чи іншим кодом УКТ ЗЕД безпосередньо залежить розмір ввізного мита: кожному коду товару відповідає певна ставка ввізного мита, навіть якщо вона дорівнює 0 %. У разі імпорту підакцизних товарів, перелік яких визначено у ст. 215 Податкового кодексу України, окрім мита сплачується також акцизний податок. На розмір ставки акцизного податку також може вплинути код товару за УКТ ЗЕД. Відповідно, зміна коду УКТ ЗЕД може стати причиною подорожчання товару.

Застосування певних нетарифних заходів інколи робить неможливим ввезення чи вивезення певного товару. Нетарифні заходи – це будь-які обмеження та заборони на переміщення товарів через кордон, які не пов’язані із застосуванням мит. Вказані обмеження можуть мати різну форму: додаткова форма контролю (фітосанітарний, екологічний та ін.); сертифікація товару; підтвердження відповідності певному технічному регламенту; отримання дозволу певного органу, ліцензії чи іншого документу. Не всі нетарифні заходи мають пряму залежність від коду товару згідно УКТ ЗЕД. Проте в деяких випадках зміна коду товару має суттєвий вплив на перелік дозвільних документів, необхідних для митного оформлення.

Причини недостовірної класифікації товарів можна розподілити на дві основні групи:

– спрямовані, виникнення яких зумовлюється наявністю шляхів обходу заходів митно-тарифної політики держави;

– випадкові, виникнення яких зумовлюється фактором невизначеності.

Розглянемо групу спрямованих причин. Пріоритетне завдання митно-тарифної політики держави полягає у захисті економічних інтересів і виконанні фіскальної функції (наповнення бюджету). Відповідно, з боку держави виникає необхідність чіткого визначення ставок митних зборів під час ввезення та вивезення товарів. Суб'єкти господарювання, як учасники зовнішньоекономічної діяльності, намагаються мінімізувати витрати і збільшити прибуток, ухиляючись від сплати митних платежів. УКТ ЗЕД містить коди подібних за характеристиками товарів, на які встановлено різні ставки мита. Наявність такої прогалини створює передумови для класифікації суб'єктом господарювання товарів у субпозиції з найменшою ставкою мита. Отже, здійснюється правопорушення, що тягне за собою недоотримання бюджетом держави суми нарахованих митних платежів.

З метою уникнення застосування заходів нетарифного регулювання суб'єкти господарювання, змінюючи характеристики товарів, намагаються ухилитися від витрачання коштів на одержання необхідних ліцензій і дозволів.

Випадковими причинами недостовірної класифікації товару можуть бути розбіжність у трактуванні звичної для суспільства термінології та тих термінів, які зафіксовані в УКТ ЗЕД, а також відсутність у суб'єктів ЗЕД базових знань у сфері класифікації товарів щодо застосування Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, детального вивчення приміток до розділів і груп тощо.

Таким чином, питання достовірної класифікації товару відповідно до УКТ ЗЕД відіграє важливу роль у митній політиці держави. Від коду товару залежить механізм здійснення митного оформлення та митного контролю, а також обчислення митних платежів. Недостовірна класифікація є дестабілізуючим фактором у реалізації митної політики в частині здійснення митно-тарифного та нетарифного регулювання.

Перекваліфікація митним органом коду товару УКТ ЗЕД або зміна митної вартості товару призводить до негативних наслідків для суб'єкта ЗЕД та може призвести до притягнення до відповідальності його посадових осіб. Так, існують випадки, коли митний орган приходить до висновку, що при митному

оформленні товару посадова особа суб'єкта здійснила умисні дії, спрямовані на зменшення розміру митних платежів, у разі якщо податковий орган коригує митну вартість або змінює код УКТ ЗЕД.

Верховним Судом визначено умови, за яких посадових осіб можна притягнути до відповідальності за порушення митних правил. Зокрема, Верховний Суд звернув увагу на такі обставини [7]:

– факт неправильного зазначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД не становить склад правопорушення згідно із статтею 485 Митного Кодексу України;

– штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв'язку з неправильною класифікацією товарів, застосовуються органами доходів і зборів виключно у разі, якщо прийняте органом доходів і зборів рішення про класифікацію цих товарів у складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання заявником всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення;

– контрольну функцію стосовно правильності визначення декларантом коду товару за УКТ ЗЕД здійснює митний орган і законодавцем відповідальність для заявника (декларанта) встановлена не за неправильне визначення декларантом певного коду товару за УКТ ЗЕД (у разі чого митниця самостійно приймає рішення про визначення коду товару), а за заявлення в митній декларації неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару згідно з УКТЗЕД, тобто недостовірних даних (інформації) стосовно товару, які враховуються при його класифікації до тієї чи іншої позиції за УКТ ЗЕД.

Серед інших ризиків для суб'єкта ЗЕД можна звернути увагу на наступні [4].

1. Фінансовий – недотримання норм міжнародної торгівлі може кинути тінь на всю глобальну діяльність компанії, потенційно спричинивши фінансові

невдачі або завдавши шкоди репутації компанії. Серед цих ризиків фінансові санкції та штрафи діють як стримуючий фактор. Уряди та регулюючі органи в різних країнах забезпечують дотримання вимог за допомогою штрафів, які можуть швидко зростати залежно від тяжкості порушення. Такі штрафні санкції можуть означати, що кошти відволікаються з інших частин бізнесу, таких як ініціативи щодо зростання чи підвищення кваліфікації співробітників.

2. Затримки та збої – затримки та збої є ще одним критичним ризиком, що виникає через недотримання вимог. Служби митного та прикордонного контролю відіграють ключову роль у міжнародній торгівлі, маючи повноваження зупиняти товари для перевірки або перевірки документації. Поставки, які не відповідають вимогам, можуть тривати довше, що призводить до затримок доставки, які можуть пройти через ланцюжок поставок. Отже, виробничі графіки можуть бути збиті з ритму, викликаючи ефект доміно в подальших процесах і зобов'язаннях клієнтів.

3. Конфіскація товарів – загроза конфіскації товарів постає як відчутний ризик, особливо для компаній, які нехтують правилами торгівлі або навмисно обходять їх. Митні органи мають повноваження вилучати та затримувати товари, які не відповідають митним правилам. Це може бути фінансово катастрофічним, оскільки компанія не тільки втрачає вартість конфіскованих товарів, але й несе додаткові витрати, пов'язані зі зберіганням, вилученням і потенційними судовими розглядами. Це також може вплинути на відносини з постачальниками.

4. Втрата доступу до ринку – невідповідність вимогам може призвести до торгових обмежень або заборон, які обмежують вихід компанії на певні ринки. Це не тільки обмежує можливості зростання, але й послаблює глобальний слід компанії. Подібним чином скасування торговельних привілеїв може завдати серйозного удару компаніям, які покладаються на пільгові тарифи або торгові угоди, щоб залишатися конкурентоспроможними.

5. Репутація бренду – сучасний етичний споживач покладає високі очікування на підприємства, у яких він купує, і дотримання вимог – це те, чого

він шукає у своїй етиці та цінностях. Підприємства, які віддають перевагу відповідності, вважаються відповідальними та заслуговують довіри, сприяють прихильності до бренду та захищають інтереси клієнтів.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ГРУПИ «РИЗИКУ»

2.1. Аналіз зовнішньоторговельних операцій України як бази для формування показників митного контролю

Митні платежі – найефективніший інструмент регулювання зовнішніх економічних процесів. Динаміка митних платежів та виникнення митних ризиків безпосередньо пов'язані із здійсненням зовнішньоекономічних операцій, відповідно важливо проаналізувати динаміку показників зовнішньої торгівлі України за період 2020-2023 рр.

Аналіз даних, представлених в таблиці 2.1. свідчить, що до 2021 року прослідковувалася тенденція до збільшення товарообігу, обсягів експорту та імпорту. Збільшення обсягів у порівнянні з 2020 роком, пов'язано з адаптацією економіки країни до викликів, зумовлених поширенням коронавірусної інфекції.

Таблиця 2.1

Показники зовнішньої торгівлі України у 2020-2023 роки, млн дол.

Рік	Товарообіг, млрд дол.	Експорт, млрд дол.	Імпорт, млрд дол.	Сальдо, млрд дол.
2020	103,3	49,32	54,03	-4,71
2021	141,52	68,24	73,28	-5,04
2022	104,34	44,80	59,54	-14,73
2023 (січень-липень)	57,60	21,93	35,66	-13,73

Джерело: складено автором на основі [11]

Зменшення показників зовнішньої торгівлі у 2022 році пояснюється повномасштабним вторгненням рф в Україну та призупиненням чи уповільненням зовнішньоторговельних операцій. Стан зовнішньої торгівлі товарами за перше півріччя 2023 р. продемонстрував ознаки певної стабілізації

у зовнішньоекономічній діяльності. Сальдо торговельного балансу має від'ємне значення, що є свідченням відсутності більшості товарів. необхідних для забезпечення потреб населення на вітчизняному ринку. Причому значення показника протягом аналізованого періоду має тенденцію до зростання.

Для більшої деталізації показників експорту та імпорту можна проаналізувати інформацію щодо географії зовнішньої торгівлі України. Аналіз даних, представлених в таблиці 2.2, свідчить що товарообіг з країнами Європи та Європейського Союзу значно перевищує обсяг товарообігу з країнами СНД, причому як за показниками експорту, так і за імпортом. Крім того, починаючи з 2022 р. обсяг торговельних операцій з країнами СНД значно зменшився, що пов'язано з припиненням зовнішньоторговельних відносин і рф та рб.

Відповідно, обсяг застосування інструментів митного контролю, кадрового і технічного потенціалу, буде більшим на митницях, що знаходяться на кордонах з європейськими країнами.

Таблиця 2.2

Географія зовнішньої торгівлі України у 2020-2023 рр.

Рік	Показник, млрд дол	ЄС та Європа	СНД	Америка	Азія	Інші країни
2020	Товарообіг	44,32	14,46	5,62	33,88	19,53
	Експорт	19,11	5,96	1,55	18,50	10,17
	Імпорт	25,22	8,5	4,07	15,39	9,36
	Сальдо	-6,11	2,54	-2,52	3,11	0,81
2021	Товарообіг	61,97	20,88	8,04	43,42	28,09
	Експорт	28,56	7,34	3,27	23,22	13,18
	Імпорт	33,41	13,54	4,76	20,20	14,91
	Сальдо	-4,85	-6,20	-1,49	3,03	-1,73
2022	Товарообіг	58,66	11,01	4,4	27,21	14,07
	Експорт	29,13	2,47	1,24	9,73	4,70
	Імпорт	29,53	8,54	3,16	17,48	9,37
	Сальдо	-0,39	-6,08	-1,92	-7,75	-4,67
2023 (січень-липень)	Товарообіг	34,38	1,65	2,56	17,50	3,16
	Експорт	14,22	0,90	0,43	5,33	1,96
	Імпорт	20,15	0,75	2,14	12,17	1,2
	Сальдо	-5,93	0,15	-1,71	-6,84	0,76

Джерело: складено автором на основі [11]

Можна зробити аналіз чинників впливу на можливість виникнення ризиків і відповідно на ефективність митного контролю, за групами товарів, які формують обсяг експорту та імпорту. Зміст тут у тому, що кожна окрема група товарів може відрізнятися стосовно методів, форм та інструментів митного контролю, які щодо них можуть застосувати працівники митної служби.

Детальний аналіз товарної структури експорту та імпорту товарів у 2020-2023 рр. за найбільш вагомими товарними групами наведено на рис. 2.1-2.2. Аналіз даних свідчить про певне переформатування за товарними групами, починаючи від 2022 року, що знову ж таки пояснюється особливостями ситуації в Україні. Зокрема, наприклад, в сукупному обсязі експорту товарів з України у 2023 р. суттєво зросла частка експорту зернових культур порівняно з 2022 р. у зв'язку з розблокуванням морських шляхів постачання.

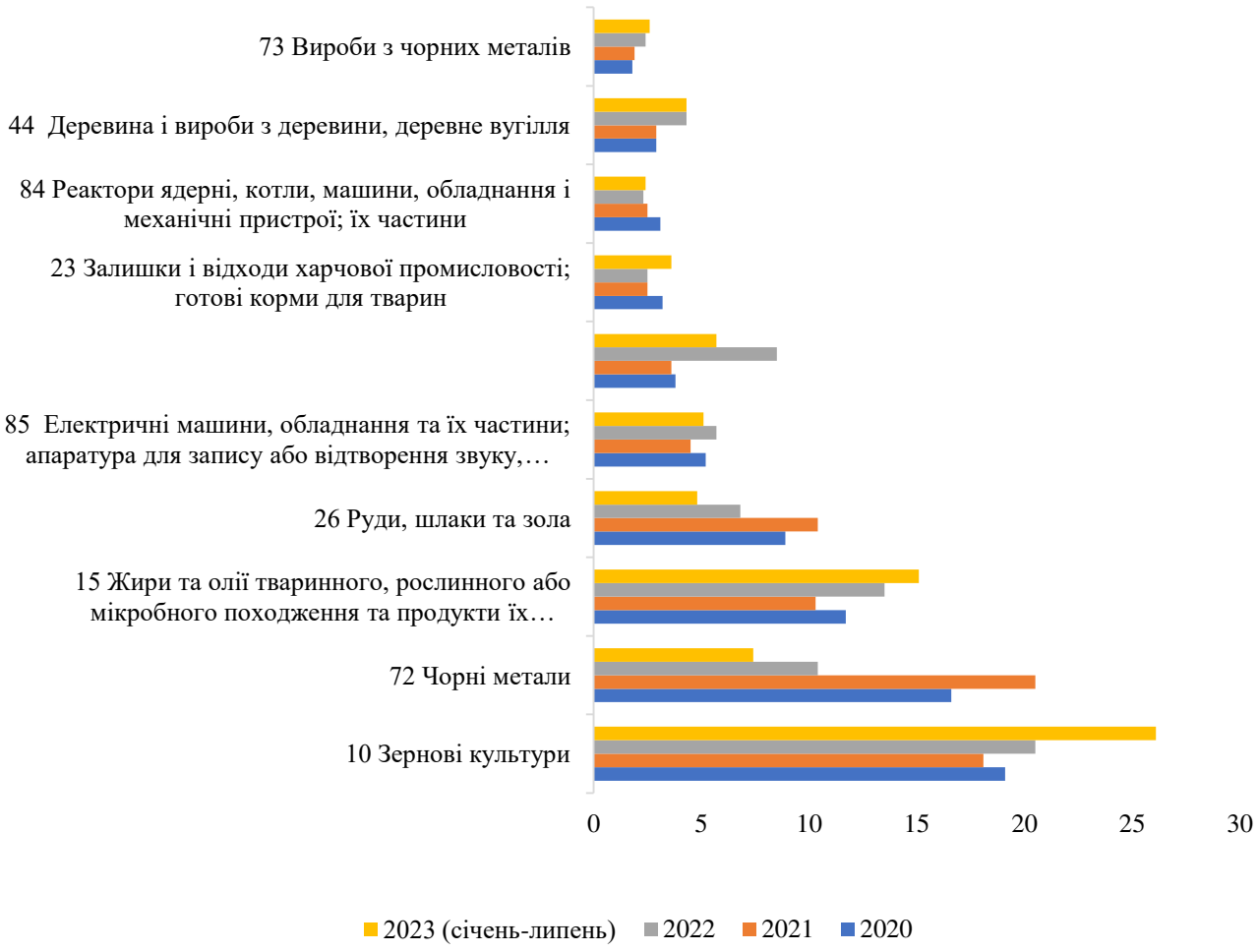

Рис. 2.1. Товарна структура експорту у 2020-2023 роках, %

Джерело: побудовано автором на основі [11, 12]

Саме показники експорту та імпорту, їх обсяги і чинники, що впливають на їх формування є свого роду і ризиками, наприклад щодо обсягів митних надходжень на тому чи іншому етапі розвитку економіки країни. Від цього залежить і відповідний інструментарій митного контролю, чисельність залучених до нього працівників митної служби, їх технічне оснащення тощо.

Чисельність працівників митних органів, залежить від багатьох факторів впливу: як від зовнішніх, наприклад стан зовнішніх торгових ринків, так і від внутрішніх, наприклад стану митного контролю. Останнім часом спостерігається тенденція до зменшення працівників, що зумовлено подальшою автоматизацією окремих процедур та процесів митного контролю (електронний документообіг та декларування, автоматизація різноманітних сервісів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності тощо).

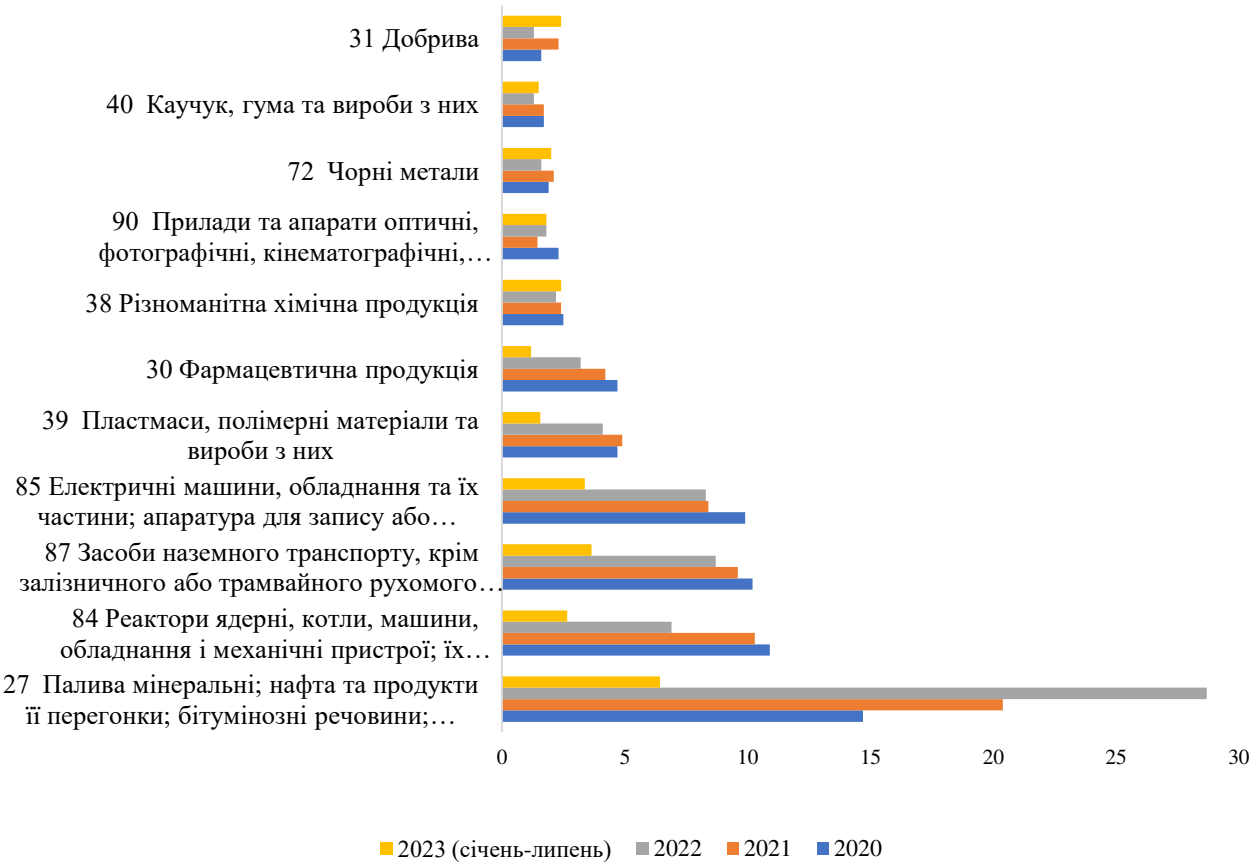

Рис. 2.2. Товарна структура імпорту у 2020-2023 роках, %

Джерело: побудовано автором на основі [11, 12]

Протягом січня-вересня товарообіг в Україні склав 73,7 млрд. дол. При цьому лідерами за імпортом стали такі категорії товарів як машини, устаткування та транспорт; продукція хімічної промисловості; паливно-енергетичні товари (рис. 2.3). Найбільш часто експортованими товарами за вказаний період стали продовольчі товари; метало та вироби з них; машини, устаткування та транспорт (рис. 2.4).

Рис. 2.3. Імпорт товарів в Україну у січні-вересні 2023 р.

Рис. 2.4. Експорт товарів з України у січні-вересні 2023 р.

Джерело: [14]

Країни, з яких найбільше імпортували товарів до України: Китай – 7,4 млрд дол, Польща – 4,9 млрд дол. і Туреччина – 3,7 млрд дол. Експортували з України найбільше до Польщі – на 3,7 млрд дол., Румунії – на 3 млрд дол, Туреччини – на 1,9 млрд. дол. [14]

Динаміка надходження митних платежів протягом 2021-2023 років представлена на рис. 2.5.

Протягом січня – серпня 2023 року Держмитслужбою забезпечено виконання визначених Міністерством фінансів індикативних показників надходжень митних платежів до державного бюджету. Зокрема, у січні-березні при плані 99,7 млрд грн до бюджету перераховано 100,9 млрд грн, що становить 101,2% зазначеного планового показника.

У порівнянні з аналогічним періодом 2022 року надходження митних платежів у I кварталі 2023 року збільшились на 16,3 млрд грн або на 19,3%. З початку 2023 року продовжилась позитивна динаміка II половини 2022 року щодо зростання надходжень митних платежів до бюджету.

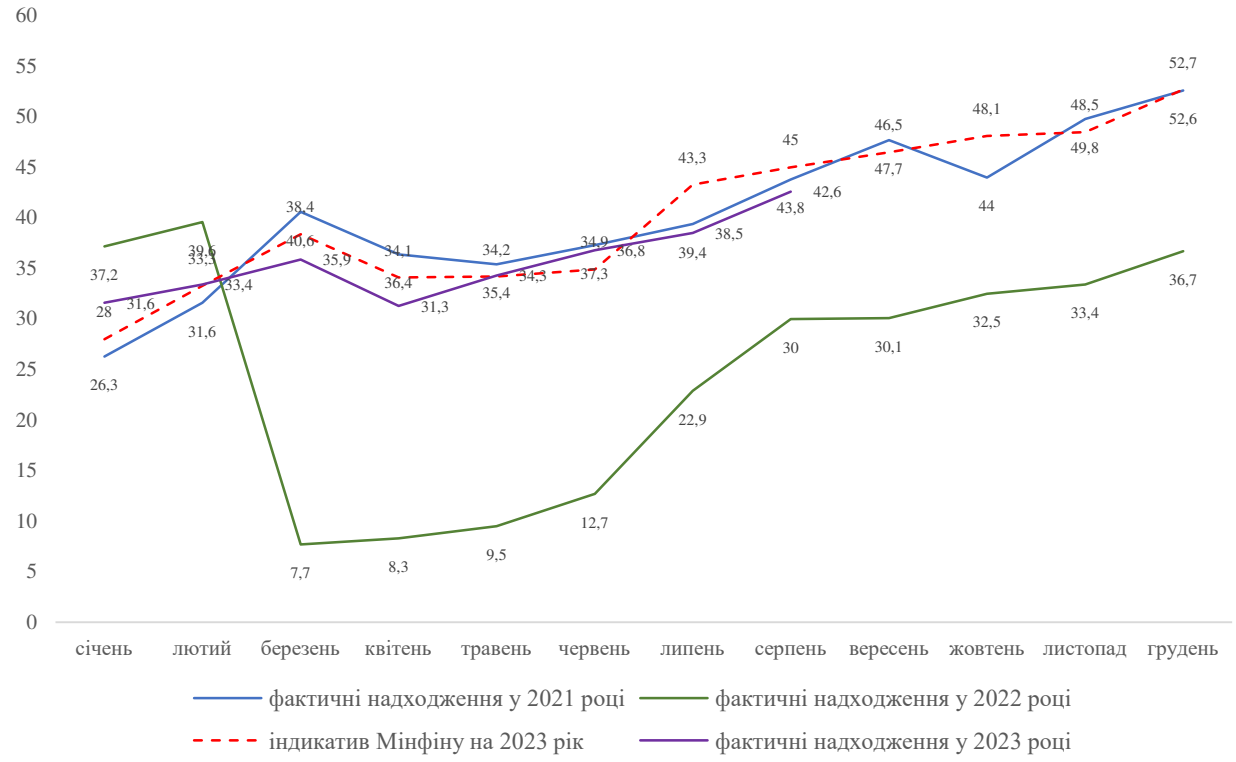

Рис. 2.5. Динаміка надходження митних платежів у 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [11, 17, 19, 61]

Структура митних платежів за окремими видами представлена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура митних платежів за видами у 2022 році

Вид митних платежів	Фактичне надходження, млн грн	Частка у загальному обсязі митних платежів, %
ПДВ	253 060	84,2
Акцизний податок	21 099	7,0
Ввізне мито	23 912	8,0
Вивізне мито	2 336	0,8
Єдиний збір	176	0,06
Плата за виконання митних	21	0,007

формальностей		

Джерело: складено автором на основі [19]

Держмитслужбою забезпечується контроль за правильністю класифікації товарів згідно УКТЗЕД та, як наслідок, застосуванням ставок ввізного/вивізного мита, акцизного податку, ПДВ, що дозволяє виявляти та попереджати порушення митного законодавства, як під час проведення митного оформлення, так і після його завершення. Робота митниць за напрямом класифікації товарів є одним із визначальних елементів повноти надходжень митних платежів до бюджету та для застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання. Показник щодо донарахування митних платежів до Державного бюджету України за напрямом класифікації товарів у 2022 році склав 214 млн гривень (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Результати роботи ДМСУ за напрямом контролю класифікації товарів

Показник	2022	2021	2020	2019
Прийнято класифікаційних рішень	1616	2486	2419	62
Кількість класифікованих товарів	2378	3927	3761	142
Додаткові надходження до бюджету за рахунок класифікаційної роботи митних органів, млн грн	214	314,9	275,3	6,2

Джерело: складено автором на основі [16-19]

За результатами роботи за напрямом класифікації товарів у 2022 році: найбільші суми донарахувань митних платежів до Державного бюджету (137 млн грн або 63 % від загальної суми по системі) забезпечено Київською, Львівською, Одеською та Дніпровською митницями (рис. 2.6); найменші суми (6,4 млн грн або 3% по системі) – Кропивницькою, Черкаською, Енергетичною, Закарпатською митницями Держмитслужби (рис. 2.7).

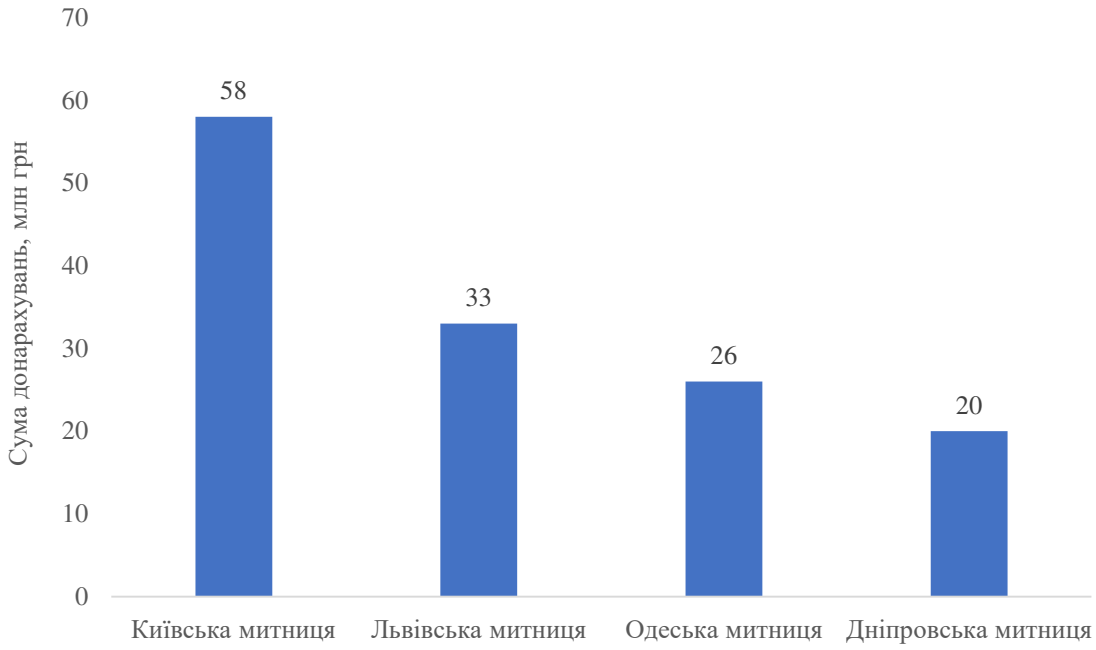

Рис. 2.6. Митниці, які забезпечили найбільшу суму донарахувань до Державного бюджету у 2022 році

Джерело: побудовано автором на основі [19]

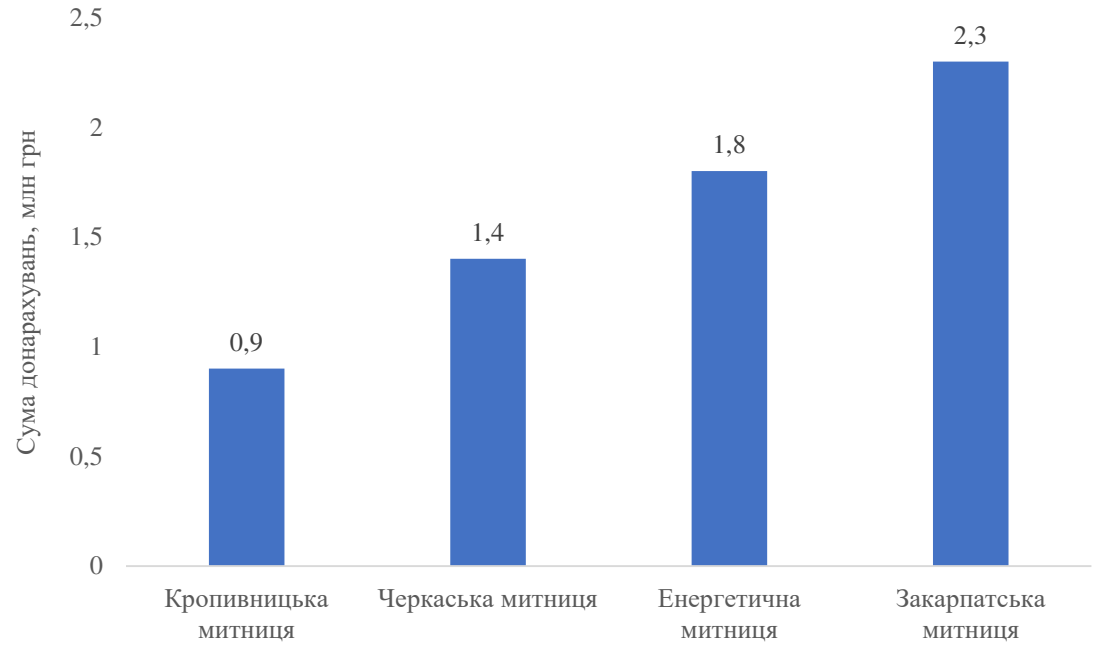

Рис. 2.7. Митниці, які забезпечили найменшу суму донарахувань до Державного бюджету у 2022 році

Джерело: побудовано автором на основі [19]

2.2. Розроблення профілю ризику для контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику»

Як було зазначено в п. 1.1, задля мінімізації виникнення ризику митні органи різних країн використовують управління ризиком як метод ефективного встановлення пріоритетів та ефективного розподілу ресурсів, необхідних для підтримки належного балансу між контролем і сприянням законній торгівлі.

Метою управління митними ризиками є «мінімізація ймовірних сумарних втрат від невірних рішень при здійсненні митного контролю» [13].

Мінімізувати митний ризик – означає «попередити можливість його виникнення або в результаті його появи не допустити отримання негативних наслідків як для інтересів суб'єкта ЗЕД, так і для інтересів держави, захист яких покладений на відповідні органи, зокрема митниці» [30].

Постійна тенденція до збільшення зовнішньоторговельного обороту і разом з тим обмежені можливості реорганізації митної служби вимагають її постійного вдосконалення, змушують шукати оптимальні форми і механізми здійснення нею відповідних функцій. Ефективним механізмом, що забезпечує задоволення інтересів держави та учасників зовнішньої торгівлі при проведенні митного контролю, виступає поширена у всьому світі система управління ризиками (СУР) в митному контролі [31].

Використання СУР дає можливість митним службам здійснювати контроль за ЗЕД, де є ймовірність найбільшого ризику, що дозволить основній масі товарів і фізичних осіб відносно вільно переміщуватися через кордони. З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС держава взяла на себе додаткові зобов'язання по реформуванню митних процедур. Виконання всіх зобов'язань, взятих в рамках Угоди, має призвести до значного спрощення митних процедур та, як наслідок, до зменшення витрат у процесі здійснення міжнародних перевезень. Разом з тим, впровадження сучасних підходів до управління ризиками при митному контролі повинно враховувати забезпечення національних митних інтересів та гарантування митної безпеки держави.

Зобов’язання щодо застосування та розвитку системи управління ризиками під час митного контролю знайшли своє відображення в ст. 76 Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, в якій зазначено, що сторони серед іншого забезпечать застосування сучасних митних методів, зокрема оцінки ризиків, постаудитного контролю та методів аудиту компаній для спрощення і сприяння ввезенню та випуску товарів, а також застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі і торгівлі, у тому числі тих, що розроблені Всесвітньою митною організацією (ВМО), Світовою організацією торгівлі (СОТ), а також керівних принципів ЄС, таких, як Митні прототипи [56]. Разом з тим, приєднавшись до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [29], Угоди про спрощення процедур торгівлі СОТ [48], Рамкових стандартів безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО [50], Україна взяла на себе міжнародні зобов’язання щодо застосування та розвитку системи управління ризиками під час митного контролю.

Основні підходи до застосування інструментів СУР в митній системі України закріплені в Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній системі України, який затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 р. № 684. Зазначений Порядок визначає, що являє собою автоматизована система управління ризиками (АСУР) – «сукупність програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування системи управління ризиками під час митного контролю та/або митного оформлення товарів і транспортних засобів» [42].

Фундаментальне завдання АСУР полягає в тому, щоб на підставі всіх діючих профілів ризику здійснити оцінку ризику митної декларації, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення з необхідними заходами, необхідними для перевірки законності зовнішньоекономічної операції посадовій особі, яка здійснює митне оформлення та митний контроль. АСУР дозволяє автоматизувати оцінку ризику за кожною митною декларацією.

Слід також зазначити, що використання АСУР забезпечує дотримання балансу між спрощенням та прискоренням митних формальностей та забезпеченням належного контролю за дотриманням вимог чинного митного законодавства.

Система управління ризиками, яка використовується під час митного контролю в Україні, була впроваджена у роботу митних органів з 2005 року. З 2006 р. в автоматизованій системі митного оформлення застосовується модуль автоматизованої системи аналізу та управління ризиками. Застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками як автоматизованої складової частини системи управління ризиками «дає змогу здійснювати автоматизований відбір митних декларацій або переміщень товарів, транспортних засобів, осіб через державний кордон, за якими необхідно посилити митний контроль, визначати перелік митних формальностей та фіксувати інформацію, внесену посадовими особами митниць за результатами проведених митних формальностей» [47].

З 2012 р. основні принципи застосування системи управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю закріплено в Митному кодексі України [28]. Система управління ризиками України створювалася та розвивається з урахуванням міжнародних стандартів та провідного міжнародного досвіду. Положення МКУ щодо безпосереднього застосування системи управління ризиками відповідають стандартним правилам Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, Угоді про спрощення процедур торгівлі СОТ, положенням Митного кодексу Союзу щодо управління ризиками, прийнятого відповідно до Регламенту (ЄС). З урахуванням рекомендацій Рамкових стандартів безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО, а також провідного міжнародного досвіду з управління митними ризиками у 2015 р. в Україні було оновлено Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками [42].

АСУР сформована на досвіді запобігання, прогнозування та виявлення порушень митного законодавства. Основними напрямами контролю АСУР є

достовірність декларування, правильність визначення митної вартості, країни походження та класифікації товарів згідно з УКТЗЕД, дотримання заходів нетарифного регулювання, та ін.

Ще однією особливістю АСУР є те, що вона дозволяє враховувати при оцінці ризику попередню поведінку суб'єкта ЗЕД. У базі даних накопичуються позитивні та негативні історії, використання яких дозволяє з часом автоматично коригувати оцінку ризику.

Отже, АСУР базується на збалансованому підході до оцінки ризику за митною декларацією з використанням упроваджених до системи профілів ризику. Основне завдання АСУР полягає в тому, щоб на підставі всіх діючих профілів здійснити оцінку ризику митної декларації, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення із вказівками необхідних заходів. Схема автоматизованої системи управління ризиками наведена в Додатку А.

Таким чином, перелік митних формальностей формується за результатами автоматизованого контролю із застосуванням системи управління ризиками, а також може бути доповненим/скоригованим митницею за результатами проведення неавтоматизованого контролю із застосуванням системи управління ризиками.

Митні органи реалізують систему управління ризиками за допомогою *профілів ризику* – «сукупності відомостей про область ризику, індикаторів ризику, а також вказівки із застосування необхідних заходів запобігання або мінімізації ризику» [13].

Індикатори ризику – «критерії із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик» [13].

Область ризику – «згруповані об'єкти аналізу ризику, щодо яких існує потреба у застосуванні окремих форм митного контрою або їх сукупності» [13]. Області ризику можна згрупувати за кількома розділами: митний режим; можливий характер порушення; можлива мета порушення; вид товару, стосовно якого може бути вчинене порушення (Додаток Б).

Профілі ризику залежно від можливості автоматизації їх застосування можуть бути документальними (неавтоматизований контроль із застосуванням системи управління ризиками) або електронними (автоматизований або комбінований контролю із застосуванням системи управління ризиками).

Розроблення профілю ризику передбачає:

– визначення індикаторів ризику;

– визначення алгоритму обчислення ступеня ризику за профілем ризику та залежно від ступеня ризику адекватних заходів, необхідних для запобігання або мінімізації ризиків (форм та обсягів митного контролю), якщо необхідність визначення таких заходів передбачена профілем ризику.

Профіль ризику може бути представлений у формі паспорта профілю ризику і програмного коду профілю ризику. Паспорт профіля ризику формується для документальних та електронних профілів ризику і використовується для документального опису профілю ризику. Програмний код профілю ризику формується виключно для електронних профілів ризику, використовується для їх програмної реалізації. Найчастіше профіль ризику являє собою документ і застосовується як в документальному, так і в автоматизованому вигляді, тобто має вигляд паспорта і програмного коду.

До паспорта профілю ризику вносяться такі дані, як дата розробки й затвердження останньої редакції профілю, номер, назва профілю, список областей та індикаторів ризику, а також перелік форм контролю, що мають бути виконані інспектором у разі спрацювання профілю. Однією з найважливіших складових профілю є оцінка ступеня ризику та опис алгоритму його обчислення. Алгоритм описує послідовність перевірки індикаторів ризику і залежно від їх поєднання дає змогу визначити ступінь ризику і робить профіль ризику гнучким інструментом під час митного контролю та митного оформлення.

Крім того, до профілю ризику готується аналітична довідка для врахування розглянутих у профілі ризику проблем, мінімізації ризику, удосконалення митної справи. Вона передбачає опис розглянутих у профілі

ризику областей ризику, результатів аналітичних розрахунків з цього питання, опис чинників, що спричинюють виникнення проблем (наприклад, конкретні колізії в законодавстві; заходи тарифного та нетарифного регулювання), оцінку описаного ризику, зокрема оцінку можливої шкоди від його прояву, визначення пропозицій щодо можливих заходів, застосування яких зможе зменшити описаний ризик, усунути причини його виникнення чи мінімізувати шкоду (можливе внесення змін до нормативно-правових актів, які регулюють порядок митного контролю та митного оформлення тощо). Аналітична довідка готується, щоб підвищити якість профілю ризику шляхом комплексного опрацювання проблемного питання та подальшого використання отриманих результатів аналізу ризику.

Профілі ризику відрізняються між собою: одні можуть бути спрямовані на конкретний товар, інші – на цілу групу товарів, деякі профілі ризику використовуються тільки при експорті, а інші – при імпорті товарів тощо.

Розглянемо процес поетапного розроблення профілю ризику, спрямованого на контроль достовірності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД. Профіль ризику розробимо для товару «Спортивні костюми чоловічі торгової марки «Adidas» – штани і пуловер трикотажні, 250 шт., розміри S-XXL, арт. 404693, склад – 20% віскоза, 80 % поліакрилонітрил» при його митному оформленні в режимі імпорту.

Зміст проблеми полягає в тому, що при імпорті спортивного трикотажного одягу, виготовленого із синтетичних тканин, можуть виникати ризики, пов’язані з неправильною класифікацією даного товару згідно з УКТ ЗЕД, що може призвести до зниження розміру ввізного мита та суми митних платежів у цілому. Тобто цей товар може бути товаром групи «ризику» з таких причин:

1) Опис даного товару відповідає коду згідно з УКТ ЗЕД 6112 12 00 00, для якого повна ставка ввізного мита становить 12 євро за 1 шт., пільгова – 12% Проте спортивні трикотажні костюми, виготовлені із синтетичних тканин, можуть декларуватися під виглядом спортивних трикотажних костюмів,

виготовлених з бавовни, які класифікуються за кодом згідно УКТ ЗЕД 6111 11 00 00. Для таких товарів ставка ввізного мита відповідно до Закону України «Про Митний тариф України» значно нижча і становить: 0% – пільгова, 10 % – повна. Отже, спортивні трикотажні бавовняні костюми є товарами «прикриття» для спортивних трикотажних костюмів, виготовлених із синтетичних тканин.

2) Контроль за класифікацією згідно УКТ ЗЕД спортивного одягу особливо важливим є у разі, якщо цей товар ввозиться з Китаю або Туреччини. Ці країни є основними експортерами спортивного одягу, що постачається на український ринок.

Дані щодо динаміки імпорту товарів в Україну за кодом 6112 12 00 00 та 6111 11 00 00 наведено на рис. 2.8-2.9.

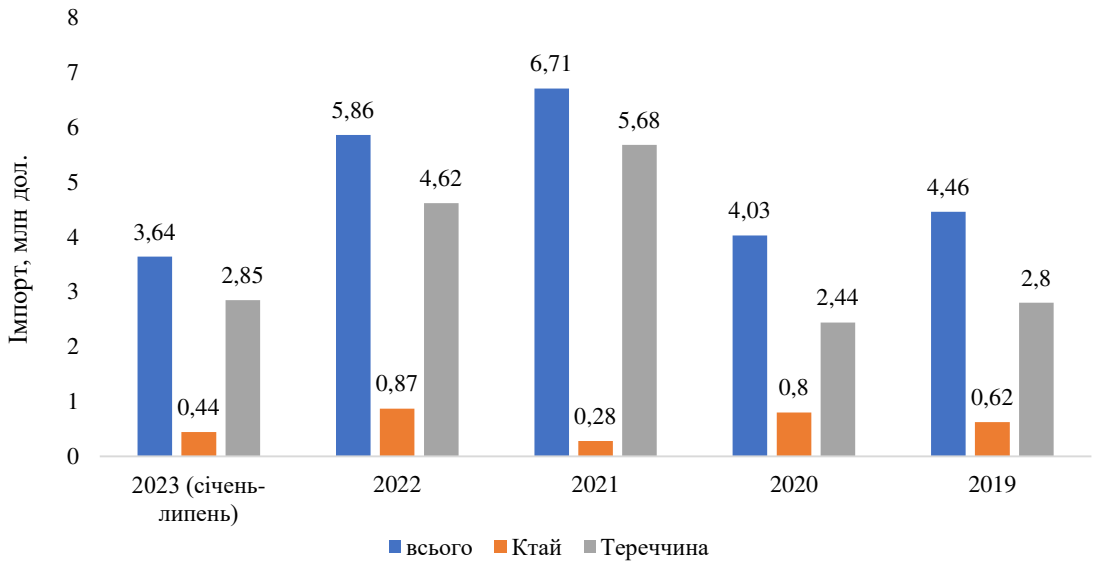

Рис. 2.7. Імпорт товарів за кодом 6112 12 00 00 в Україну в 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором за даними [11]

Визначаємо назву профілю ризику: «Контроль правильності класифікації згідно з УКТ ЗЕД спортивного одягу» та готуємо аналітичну довідку до профілю ризику (Додаток В). Розробляємо паспорт профілю ризику (Додаток

Г), який буде перевіряти митні декларації, оформлені в режимі імпорту. Якщо в митній декларації декларуються спортивні костюми (код згідно з УКТ ЗЕД 6112 11 00 00), профіль перевіряє код країни відправлення товару на предмет того, чи є країною відправлення Китай або Туреччина. Якщо один з таких кодів виявлено, профіль спрацьовує.

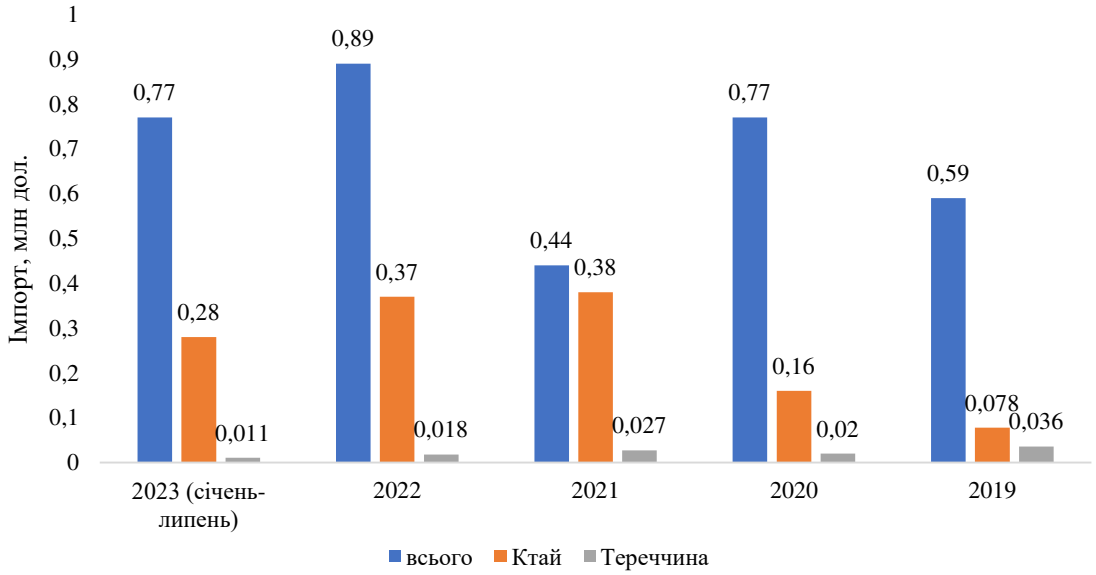

Рис. 2.9. Імпорт товарів за кодом 6112 11 00 00 в Україну в 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором за даними [11]

При спрацюванні даного профілю ризику, посадова особа митниці повинна виконати наступні митні формальності (відповідно до Класифікатора митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011) [20]:

- здійснити перевірку правильності класифікації спортивного костюма згідно з УКТ ЗЕД;
- витребувати у декларанта документацію (сертифікат якості фірми-виробника, лист фірми-виробника тощо), які підтверджують задекларований код згідно з УКТ ЗЕД спортивного костюма;

- у разі необхідності взяти зразки товару (спортивного одягу) для направлення їх до СЛЕД для проведення експертизи з метою визначення складу матеріалу (бавовна чи синтетичний матеріал), з якого виготовлений спортивний костюм.

Причини незавершення митного оформлення оформлюються відповідно до Класифікатора причин незавершення митного оформлення, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011 [21].

2.3. Порядок контролю достовірності класифікації товарів групи «ризику»

Контроль правильності класифікації товарів – «перевірка відповідності опису товару та відповідного йому коду в митній декларації вимогам Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД під час проведення процедур його митного контролю та митного оформлення або після них» [44]. Контроль правильності класифікації товарів здійснюється відповідно до вимог Порядку роботи митних органів при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України [44] шляхом використанням програми «Інспектор». Контроль здійснюється шляхом перевірки відповідності [62]:

– опису товару в митній декларації процедурі декларування згідно з вимогами статті 257 Митного кодексу України;

– відомостей про товар та коду товару згідно з УКТ ЗЕД, заявлених у митній декларації, відомостям про товар (найменування, опис, визначальні характеристики для класифікації товарів тощо), зазначеним у наданих для митного контролю документах, шляхом перевірки дотримання вимог Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД, з врахуванням Пояснень до УКТ ЗЕД, рекомендацій, розроблених Держмитслужбою України відповідно до вимог статті 68 Митного кодексу України;

– заявленого опису товару та коду товару згідно з УКТ ЗЕД відомостям, наведеним у попередньому рішенні про класифікацію товару згідно з УКТ ЗЕД,

у разі якщо до митного контролю та митного оформлення разом з пакетом документів надається таке попереднє рішення;

– заявленого коду товару відомостям, наведеним у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України (ЄАІС).

Відповідність заявленого коду товару відомостям, наведеним у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» ЄАІС, поділяється на три категорії (рис. 2.10).

Рис. 2.10. Відповідність заявленого коду товару відомостям, наведеним у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» ЄАІС

Джерело: складено автором на основі [62]

Під час проведення процедури контролю за класифікацією товарів згідно з УКТ ЗЕД, за наявності Рішення про визначення коду товару у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» ЄАІС, порівнюється відповідність товару, заявленого декларантом до митного оформлення, товару, описаному у Рішенні та ухвалюється рішення щодо подальших дій (табл. 2.5).

У випадку, передбаченому підпунктами «б», «в», виявлені Рішення на ідентичні або подібні (аналогічні) товари беруться до уваги.

У разі, якщо заявлений товар не передбачений підпунктами «а» – «в», процедура контролю правильності класифікації товару здійснюється відповідно до Порядку роботи митних органів при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 650.

Таблиця 2.5

Прядок дій залежно від категорії відповідності заявленого коду товару відомостям, наведеним у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» ЄАІС

	Категорії відповідності заявленого коду товару відомостям, наведеним у базі даних «Класифікаційні рішення» програми «Інспектор» ЄАІС	
	а	**б**
Порядок дій	Класифікація товару згідно з УКТ ЗЕД проводиться без додаткових процедур контролю у разі, якщо Рішення в програмі «Інспектор» ЄАІС підсвічене зеленим кольором. Тобто виконується тільки митна формальність за кодом 107-3 «Контроль правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД» (згідно з Класифікатором митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 № 1011). Інші митні формальності по напрямку класифікації (за кодом 108-3 «Витребування документів, які підтверджують коди товарів згідно з УКТ ЗЕД», 905-3 «Взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД») виконувати не потрібно.	Перевіряється відповідність характеристик товару критеріям, визначальним для класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД за наведеними характеристиками товару в Рішенні.

Джерело: складено автором на основі [63]

У разі якщо питання класифікації товарів є складним або є підозра на те, що код товару у Рішенні, зазначеному у базі даних «Класифікаційні рішення», що підсвічене зеленим або білим кольором, визначено з порушенням вимог УКТ ЗЕД, уповноважена особа підрозділу митного оформлення, митного поста готує запит до відділу митних платежів. При цьому в обов’язковому порядку вказує на виявлені невідповідності.

Спеціалізованим підрозділом з вирішення питань класифікації товарів у разі підтвердження виявлених невідповідностей приймається Рішення та протягом не більш як 24 години повідомляється Управління класифікації товарів.

Контроль за дотриманням порядку проведення контролю по Рішеннях, наведених у базі даних «Класифікаційні рішення», покладається на керівників відділів митних платежів, керівників підрозділів митного оформлення та митних постів.

У разі наявності у базі даних «Класифікаційні рішення» Рішення про класифікацію ідентичного товару проведення митного оформлення за невірним кодом згідно з УКТ ЗЕД вважати грубим порушенням.

Отже, можна виділити кілька етапів перевірки правильності класифікації товарів (рис. 2.11-2.14).

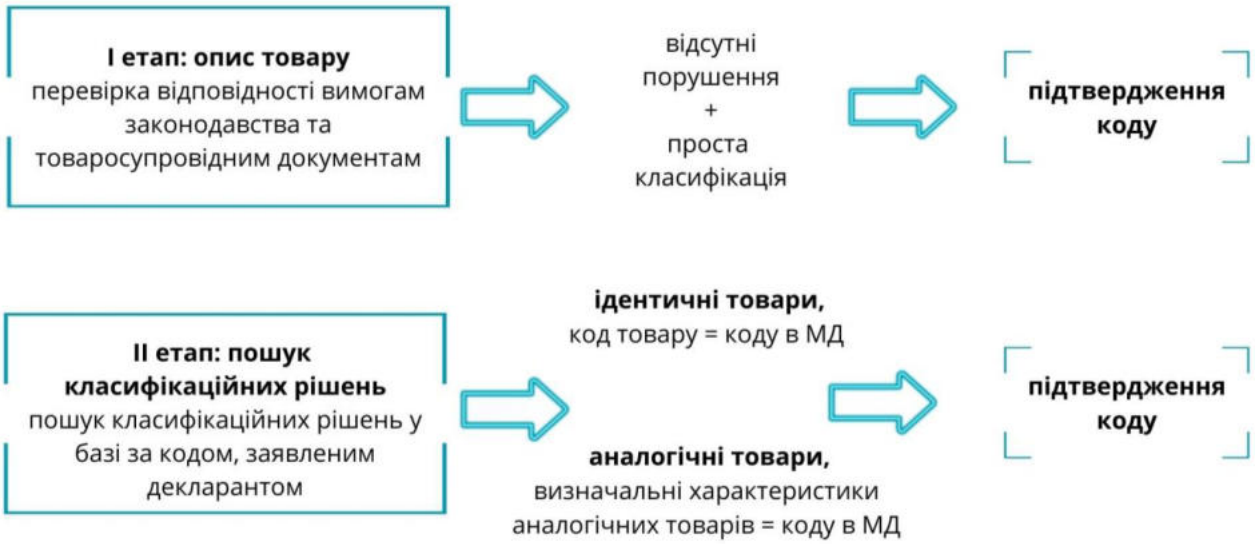

Рис. 2.11. Першочергові етапи перевірки правильності класифікації товарів за УКТ ЗЕД

Джерело: складено автором на основі [44]

Деякі з зазначених етапів не є обов'язковими і залежать від конкретних випадків класифікації. На кожному із етапів перевірки інспектор може підтвердити код, заявлений декларантом.

У разі відсутності даних для однозначної перевірки правильності класифікації товарів на підставі задекларованих відомостей, виникає потреба у наданні декларантом додаткових документів (рис. 2.12).

Якщо декларант відмовляється надавати або не надає додаткові документи та/або відомості встановлені терміни, перевірка правильності класифікації товарів здійснюється за наявними документами та/або відомостями з використанням довідкової інформації.

Рис. 2.12. Порядок дій посадової особи ПМО у разі необхідності додаткових документів для перевірки правильності класифікації товарів

Джерело: складено автором на основі [44]

Передання виконання митної формальності щодо перевірки правильності класифікації товарів за митною декларацією ПМО здійснює також [44]:

– у складних випадках класифікації товарів;

– на вимогу спеціалізованого підрозділу митного органу з питань класифікації товарів або підрозділу митних компетенцій, у тому числі за результатами самостійного виявлення порушення правил класифікації товарів під час здійснення контролю правильності класифікації товарів, моніторингу митних декларацій, щодо яких посадові особи ПМО виконують митну формальність щодо перевірки правильності класифікації товарів;

– в інших випадках, передбачених законодавством України з питань митної справи.

Для цього через автоматизовану систему митного оформлення (АСМО) оформлюється запит за встановленою формою (Додаток Д). Посадова особа спеціалізованого підрозділу митного органу з питань класифікації товарів або підрозділу митних компетенцій у строк не більше 10 календарних днів з дня отримання запиту здійснює класифікацію товарів, за результатами якої підтверджує задекларований код товару згідно з УКТЗЕД або приймає Рішення на основі відомостей митної декларації та інших документів, поданих для митного оформлення, а також документів та відомостей, наданих разом із відповідним запитом.

У разі, якщо для вирішення питання класифікації товару виникає потреба у спеціальних знаннях з різних галузей науки, техніки, мистецтвознавства тощо або у використанні спеціального обладнання і техніки, митний орган може звернутися до спеціалізованого органу з питань експертизи та досліджень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, чи до його відокремленого підрозділу або іншої експертної установи (організації) – рис. 2.13.

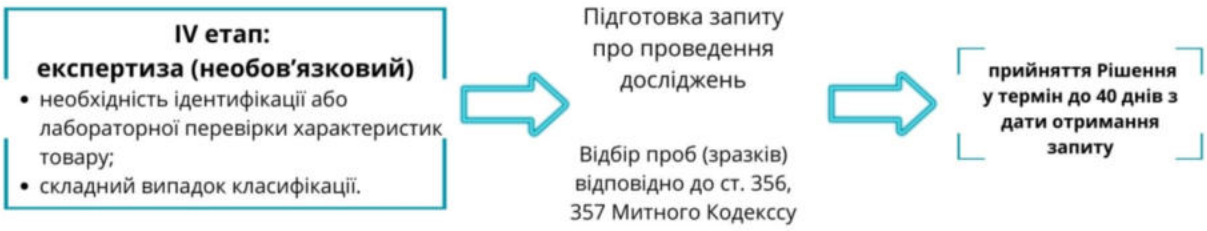

Рис. 2.13. Порядок залучення експертів для перевірки правильності класифікації товарів

Джерело: складено автором на основі [44]

У разі складного випадку класифікації товару спеціалізований підрозділ митного органу з питань класифікації товарів має право в звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику,

для отримання методологічної допомоги щодо класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД (рис. 2.14).

До зазначеного звернення додаються копії: митної декларації, згідно з якою заявлено товар до митного контролю та митного оформлення; документів, наданих разом із митною декларацією; акта про проведення митного огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу (у разі його проведення); акта про взяття проб (зразків) товарів (у разі їх взяття); результатів дослідження (аналізу, експертизи) проб (зразків) товарів (у разі їх проведення); інших документів та/або відомостей, наданих декларантом або уповноваженою ним особою.

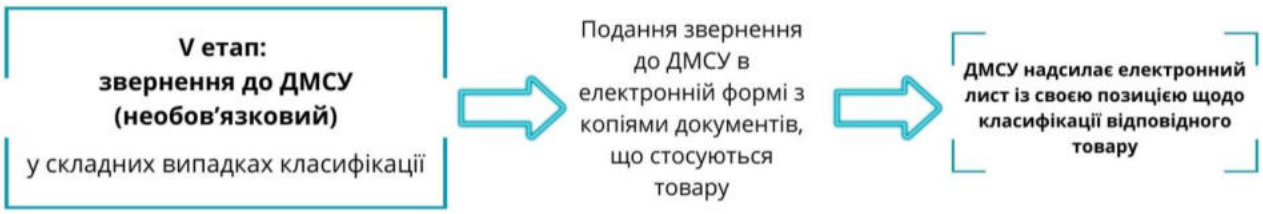

Рис. 2.14. Порядок звернення до ДМСУ
у складних випадках класифікації товарів

Джерело: складено автором на основі [44]

При митному оформленні товарів групи «ризику» додатково застосовується низка спеціальних заходів [40] з метою визначення:

– кількісних характеристик товарів, на які встановлено специфічні та комбіновані ставки ввізного мита;

– митної вартості високоліквідних товарів з високим рівнем оподаткування;

– коду товару за УКТ ЗЕД на подібні за складом та функціями товари із значною різницею у ступені оподаткування;

– країни походження високоліквідних товарів, щодо яких можлива фальсифікація країни походження.

Зокрема, це може бути [40] «скерування запиту на визначення коду товару до відділу номенклатури та класифікації товарів; проведення обов'язкового митного огляду товарів із складанням Акта про митний огляд із залученням |працівників відділу номенклатури та класифікації товарів або уповноважених, які здійснюють контроль за класифікацією та приймають рішення про визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні у структурних підрозділах митниці».

Митні формальності – це «сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи» [28].

Наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 р. № 684 «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю» передбачено, що «при митному контролі та митному оформленні товарів і транспортних засобів перелік окремих митних формальностей формується за результатами застосування системи управління ризиками за допомогою інформаційних технологій, а також доповнюється та коригується митницею за результатами проведення комбінованого та (або) неавтоматизованого контролю на підставі оцінки ризику відповідно до документальних профілів ризику, орієнтувань, переліків індикаторів ризику, методичних рекомендацій, у тому числі за результатами аналізу поданих для митного контролю документів, відомостей, результатів застосування технічних засобів митного контролю, а також на підставі вимог нормативно-правових актів, що регулюють порядок проведення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів» [42].

Згідно з Класифікатором митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками, із метою забезпечення норм митного законодавства митницею виконуються першочергові та додаткові митні формальності.

До першочергових митних формальностей належать: «перевірка відповідності відомостей, які містяться в митній декларації, відомостям, що містяться у відповідному паперовому примірнику (електронній копії) митної декларації; перевірка поданих товаросупровідних і товаротранспортних документів на предмет розбіжностей у відомостях, що зазначені в митній декларації та електронних документах; контроль правильності визначення митної вартості товарів; контроль правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД; перевірка правильності визначення країни походження товарів; перевірка правильності справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати; перевірка дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання та заходів державного експортного контролю; перевірка наявності задекларованих товарів у реєстрі товарів, що містять об'єкти прав інтелектуальної власності» [20].

Додаткові митні формальності вживаються у разі виявлення фактів, що свідчать про можливе порушення митного законодавства, зокрема: «витребування документів, які підтверджують митну вартість товарів; витребування документів, які підтверджують коди товарів згідно з УКТ ЗЕД; витребування документів, які підтверджують країну походження товару; проведення часткового митного огляду з розкриттям 20% пакувальних місць і вибірковим обстеженням транспортного засобу з метою перевірки кількості та опису товарів і транспортних засобів даним, зазначеним у митній декларації; проведення повного митного огляду з розкриттям до 100% пакувальних місць та поглибленим обстеженням транспортного засобу з метою перевірки відповідності кількості та опису товарів і транспортних засобів даним, зазначеним у митній декларації; проведення митного огляду з метою перевірки відповідності відомостей, зазначених на упаковці товару, відомостям, зазначеним у митній декларації та інших документах, поданих до митного оформлення; направлення запиту до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення

автентичності документів, поданих митному органу; направлення запиту до компетентного органу, що видав документ про походження, щодо проведення перевірки документів про походження чи надання додаткових відомостей; застосування технічних засобів митного контролю, вимірювальних пристроїв, оглядової рентгенотелевізійної техніки; використання службових собак; взяття проб (зразків) товарів для проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою встановлення характеристик, визначальних для перевірки задекларованої митної вартості товарів, країни походження товарів, класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, дотримання прав інтелектуальної власності, приналежності товарів до культурних цінностей, до наркотичних засобів та ін.» [20].

Враховуючи, що загалом у Класифікаторі зазначено понад 50 різних митних формальностей, «важливим під час контролю достовірності декларування товарів є прийняття рішення про виконання найбільш оптимальних митних формальностей залежно від виявлених ризиків щодо достовірності декларування відомостей про товари, зокрема митної вартості, коду класифікації згідно з УКТ ЗЕД, країни походження, кількості, виду та найменування товару. Водночас із метою виявлення фактів (ризиків), які вказують на ймовірність порушення митного законодавства, при виборі митних формальностей також потрібно аналізувати сукупність показників зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта господарювання, серед яких – дані про вид та тривалість здійснення діяльності, дані про країну експортера/імпортера товарів, ціну, вид, кількість, вагу, маршрут та спосіб транспортування товару, інформація митної статистики та ін.» [24].

У разі виявлення фактів, що свідчать про ймовірність недостовірного декларування класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, пріоритетними та доцільними митними формальностями є:

– уточнення відомостей, що підтверджують код товару згідно з УКТ ЗЕД;

– здійснення детального фізичного огляду окремого товару, його характеристик;

– за необхідності взяття зразків товару для проведення експертизи з метою визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД;

– прийняття рішення про проведення документальної перевірки суб'єкта ЗЕД щодо правильності класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД після завершення митного оформлення (рис. 2.15).

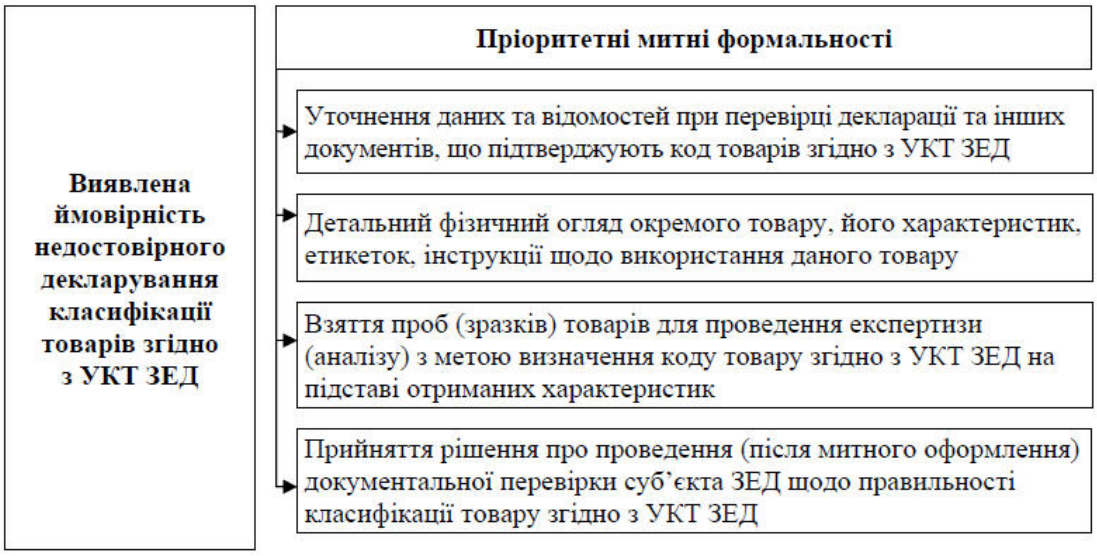

Рис. 2.15. Пріоритетні митні формальності у разі виявлення фактів, що свідчать про ймовірність недостатнього декларування класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД

Джерело: [24]

Під час виконання митних формальностей посадові особи Підрозділу, ПМО здійснюють контроль правильності класифікації товарів. Обсяг митного контролю, достатнього для забезпечення додержання правил класифікації товарів, визначається на підставі результатів застосування системи управління ризиками.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДОСТОВІРНОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ, ЩО ВІДНОСЯТЬСЯ ДО ГРУПИ «РИЗИКУ»

3.1. Досвід управління митними ризиками в країнах Європейського Союзу

Наразі Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF), засноване в рамках Європейської комісії для боротьби з шахрайством під час виконання програм і політики Європейського Союзу, займається виявленням правопорушень та зловживань у сфері митної справи на рівні ЄС [3]. Зазначене управління виділяє наступні проблеми в ЄС (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Основні проблеми у сфері митного регулювання в Європейському Союзі

Джерело: складено автором на основі [3]

Як бачимо, випадки недостовірної класифікації також мають місце і в ЄС. При цьому OLAF виділяє наступні види правопорушень [3]: 1. Заниження митної вартості: на імпортовані товари (необґрунтоване заниження з метою

ухилення від сплати мита); не враховуються суми, які необхідно додати до ціни контракту (страхові послуги та ін.); 2. Завищення митної вартості: на імпортні товари (ухилення від сплати антидемпінгового мита); на експортні товари (з метою відшкодування ПДВ понад суму, яка підлягає поверненню); 3. Неправильний вибір методу.

Найчастіше ситуації ризику в країнах ЄС виникають у таких випадках [49]:

– переміщення текстильних і швейних виробів;

– товари, до яких застосовуються антидемпінгові чи компенсаційні мита;

– переміщення підроблених і піратських товарів;

– переміщення окремих видів флори й фауни, що перебувають під загрозою знищення;

– експорт, реекспорт товарів подвійного призначення;

– імпорт і транзит ядерних виробів;

– переміщення небезпечних відходів та інших небезпечних виробів.

Ці ситуації ризику можуть виявити себе як на етапі транзиту товару, так і на етапі декларування, а також під час використання спрощених митних процедур.

Управління митними ризиками здійснюється за допомогою комп'ютеризованих систем обробки зовнішньоекономічних операцій, які різняться залежно від країни: ACS – у США; ASYCUDA, NCTC – у країнах Європейського Союзу, AIDA – в Італії. У процесі обробки декларацій зазначені системи автоматично проводять ідентифікацію значень за кожним критерієм та визначають добуток відповідного рівня ризику на вагу відповідного критерію, отримані величини підсумовуються. Отриманий показник є «сукупною величиною ризику, яка показує, які саме митні формальності повинні пройти товари за даною декларацією» [22]. У світі, як правило, найбільш розповсюджена система, що має три канали: зелений коридор (моментальний

випуск); жовтий коридор (додаткова перевірка документів); червоний коридор (цільовий огляд) [22].

Вищим федеральним органом у структурі німецького митного управління є Федеральне Міністерство фінансів. Система управління митними ризиками в Німеччині, ґрунтується на базових документах ЄС та, в першу чергу, спрямована на автоматичне оцінювання ризику з використанням даних, що мають на меті мінімізувати податкові ризики несплати платежів до державного бюджету. Система дозволяє розподілити ризики за характером, походженням товару, учасниками ЗЕД, а також ухвалювати рішення щодо перевірки товарів і транспортних засобів до перетину митного кордону, що, безумовно, сприяє спрощенню митних формальностей [57].

Митниці Німеччини активно співпрацюють з бізнес-співтовариством дозволяє підвищити ефективність боротьби з контрабандою і шахрайством. Митні органи Німеччини у своїй роботі здійснюють оцінювання ризикових ситуацій у сфері міжнародного руху товарів при торгівлі з країнами, що не входять до ЄС. Спеціальним підрозділом, що займається менеджментом ризику, є Центр аналізу ризиків у Німеччині (Riskoanalyse Zoll – ZORA), метою якого є розроблення профілів ризику для проведення митного контролю [58]. Окрім централізованого аналізу ризиків, існує й децентралізоване оцінювання учасника ЗЕД (Dezentrale Beteligtenbewertung – DEBBI), яке має суттєвий вплив на обробку інформації про нового учасника торгівлі. Предметом децентралізованого оцінювання учасника торгівлі є товари, що підлягають особливому контролю з точки зору оподаткування. Оцінювання ризику здійснюється відповідно до уніфікованого каталогу оцінок, у якому в електронному вигляді визначено критерії здійснення цієї процедури.

Митна служба Італії входить до складу Міністерства фінансів. Головним митним органом країни є агентство, до складу якого входять Керівний комітет, Комітет стратегічної координації, Ревізійна комісія, департаменти і відділи [5].

Функціонування автоматизованої інформаційної системи управління ризиками ґрунтується на оперативному підключені митного інспектора до

центрального комплексу і отриманні автоматичного рішення, на якому базуються всі його подальші дії. Ризики розглядаються як категорія, що належить до компетенції центрального керівництва, однак у рамках діючого зворотного зв'язку регіональні митні органи мають можливість подачі заявки на створення нового глобального або регіонального ризику. Методично ризик реалізується у вигляді профілів ризику. Профілі ризику можуть бути обов'язковими (для певних видів товарів); цільовими (розраховуються за фактичними даними митної системи); випадковими (визначаються випадково і використовуються для перевірки ефективності роботи системи митного оформлення і контролю).

Вся сфера митного оформлення і контролю в Італії розділена на 22 сектори (групи ризику). До кожного сектора входять профілі ризику, а профіль характеризується набором індикаторів. Наразі в Італії в інтересах інтенсифікації аналізу і управління ризиками реалізується проект AIDA (Автоматизована інтегрована система митниць і акцизних товарів) [57].

У Франції для визначення сфер ризику і побудови їхніх профілів також використовують спеціалізовані бази даних. Для вибірки інформації з них можуть використовуватись різні критерії [58].

У Данії робота з аналізу та управління ризиками зосереджена в Митному представництві з контролю (вісім митних центрів), що функціонує у вигляді своєрідних «інтелектуальних підрозділів». Надається перевага фізичному контролю або аудиторській перевірці, результати і методи здійснення яких документуються в спеціалізованій інформаційній системі ЕСКОРТ [57]. Доступ до системи ЕСКОРТ курується системою охорони митниць і надається посадовим особам на локальному і центральному рівнях. Посадовим особам може надаватись повне або обмежене право користування даною системою.

Профілі ризиків у митній адміністрації Республіки Польща формуються переважно на регіональному рівні. На центральному рівні розробляється центральний реєстр ризиків, на базі якого складаються плани роботи митних органів, спрямовані на мінімізацію визначених ризиків. У кожній митній палаті

Республіки Польща, яких нараховується 16 одиниць, функціонують відділи управління ризиками чисельністю 10-14 осіб. Профілі ризиків розробляються цими відділами і можуть затверджуватися їхнім керівництвом чи митницями [59]. Ведеться так звана Центральна митна картотека, у якій зберігаються дані про будь-які порушення митного законодавства, виявлені за результатами різних заходів і форм митного контролю. Під час митного контролю та митного оформлення в митних органах Республіки Польща використовуються декілька баз даних: окремо для імпорту, експорту і транзиту; при пропусканні вантажів та пасажирів через митний кордон.

У митній службі Литовської Республіки для ефективного управління ризиками налагоджено міжвідомчу співпрацю з податковою інспекцією, національною платіжною агентурою, службою фінансових розслідувань. Під час аналізу та оцінки ризику можливо пряме використання баз даних служб охорони державного кордону, соціального страхування, державних реєстрів, міжвідомчої бази даних [50]. До програмно-інформаційних засобів, які сумісно використовуються в митній службі Литовської Республіки, належать такі програмно-інформаційні системи: RIKS (Risk Assessment and Control System) – система оцінки та управлін-ня ризиками; NAS (Numberplates and Container Codes Recognition System) – система зчитування транспортних та контейнерних номерів під час перетину кордону ЄС у пунктах пропуску. Дана система видає сигнал на екран і формує sms-повідомлення для відповідальної особи митного поста про номери транспорт-них засобів, які занесені до «чорного списку» (центрального або локального); NBVZS (National Case Management System) – база даних про порушників та інтелектуальну власність; CDW (Customs Data Warehouse) – центральне сховище даних.

3.2. Шляхи удосконалення контролю достовірності класифікації товарів, що належать до групи «ризику»

Таким чином, класифікація товарів згідно з УКТ ЗЕД може бути складним завданням внаслідок різних проблеми:

1. Неоднозначність в описах товарів: деякі товари можуть мати розпливчасті або схожі описи в УКТ ЗЕД, що ускладнює встановлення правильного коду.

2. Розвиток технології виробництва продукції: в результаті технологічного прогресу на ринку часто з'являються нові продукти або матеріали, які можуть не мати спеціальних кодів, призначених їм УКТ ЗЕД.

3. Відмінності в тлумаченні: різні особи або митні органи можуть по-різному тлумачити характеристики продукту, що призводить до розбіжностей у класифікації.

4. Багатомовні проблеми: можуть виникнути розбіжності в перекладі, що призведе до помилок класифікації.

Оскільки світова торгівля продовжує зростати, класифікація митних тарифів залишатиметься надзвичайно важливим аспектом міжнародної торгівлі. З розвитком технологій і оцифрування можна очікувати складніших інструментів і платформ, які допоможуть підприємствам точно класифікувати товари. Гармонізація систем класифікації між країнами та покращення багатомовної підтримки також будуть ключовими напрямками розвитку для сприяння більш плавній торгівлі та зменшення розбіжностей у класифікаціях.

В сучасних умовах для України пріоритетними напрямками удосконалення контролю правильності класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД є наступні:

1. Впровадження порядку умовного випуску товарів в разі спірних питань по коду товару під гарантію по аналогії з митною вартістю (ст.55 МКУ).

2. Проведення перегляду діючих попередніх рішень та рішень про визначення коду товару з метою:

– виключення рішень, скасованих у судовому порядку та по яких триває судове оскарження;

– виявлення та вирішення питання про виключення з реєстру рішень з різними кодами згідно УКТ ЗЕД на однакові товари (з однаковими характеристиками, визначальними для класифікації).

3. Запровадження:

– ведення єдиного, зручного для користування бізнесу та митниці онлайн реєстру попередніх рішень та рішень про визначення коду товару, інформація якого є обов'язковою до застосування при здійсненні контролю класифікації товарів;

– періодичного перегляду попередніх рішень та рішень про визначення коду товару;

– процедури надання на запит підприємства обов'язкової тарифної інформації (Binding Tariff Information (BTI)).

4. Вжиття заходів для гармонізації Пояснень до УКТ ЗЕД з Поясненнями до ГС та можливості розповсюдження дії рішень ВМО та ЄС по класифікації товарів.

5. Визначення вичерпного переліку документів, достатнього для прийняття митницею попереднього класифікаційного рішення.

6. Використання штучного інтелекту в питаннях класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД, що дозволить спростити процес класифікації, мінімізувати помилки та підвищити загальну ефективність. Всесвітня митна організація (ВМО) у 2022 р. надала відкритий доступ для дослідної експлуатації свого нового ресурсу – платформи AI HS Code Recommendation Platform, за допомогою якої можна одержати для конкретного товару перелік рекомендованих кодів УКТ ЗЕД (від 1 до 10 цифр коду), сформований на основі введеного опису товару та статистичних даних щодо проведення митного оформлення товарів з подібним описом за попередні роки. Результати пошуку надаються в текстовому форматі з 2D та 3D візуалізацією. Інтерфейс платформи оформлено англійською мовою. Платформу розроблено в рамках проекту BACUDA за підтримки Фонду митного співробітництва Кореї у

співпраці з митною службою Нігерії, яка надала дані своєї зовнішньоекономічної діяльності [60].

Розуміючи основи митно-тарифної класифікації, підприємства можуть орієнтуватися в складних правилах імпорту та експорту, оптимізувати витрати та спростити митне очищення. Застосування найкращих практик і технологічних рішень ще більше підвищить ефективність і дотримання вимог у цьому важливому аспекті глобальної торгівлі [2]. Відповідно, щоб забезпечити точну та ефективну митно-тарифну класифікацію, необхідні також зусилля суб'єктів ЗЕД, які повинні враховувати найкращі міжнародні практики, серед яких:

1. Детальна документація товару: декларант повинен вести детальну документацію товару, включаючи специфікації, технічні креслення та виробничі процеси, для підтримки точної класифікації.

2. Звернення до митних органів: можливість консультації з митними органами та експертами з метою роз'яснення сумнівних моментів чи невизначеності щодо класифікації конкретних товарів.

3. Безперервне навчання: відслідковування змін і поправок у митних правилах і тарифних класифікаціях, участь у навчальних програмах або семінарах.

4. Внутрішня перевірка та аудит: проведення регулярних внутрішніх перевірок та аудитів для виявлення та усунення будь-яких потенційних помилок класифікації або розбіжностей.

ВИСНОВКИ

Таким чином, питання контролю достовірності класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД є одним з пріоритетних в митній політиці держави. В цілому, результати проведених досліджень дозволяють сформулювати наступні висновки.

1. Показано, що функціонування системи управління ризиками сприяє зменшенню кількості митних формальностей; скороченню часу оформлення; збільшенню кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та зростанню обсягів експортно-імпортних операцій. Разом з тим, спрощення митних процедур може призвести до зростання ймовірності порушень митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та збільшення навантаження посадових осіб митних органів.

2. Встановлено, що код товару, визначений згідно з УКТ ЗЕД, впливає на механізм здійснення митного оформлення та митного контролю, а також обчислення митних платежів. Крім того, недостовірна класифікація товарів має також певні ризики для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема фінансові; ризики, пов'язані із затримками та збоями в ланцюгу поставок; конфіскація товарів; втрата доступу до ринку та втрата репутації підприємства.

3. Виявлено, що недостовірна класифікація товарів може відбуватися внаслідок двох груп причин: спрямованих, виникнення яких зумовлюється наявністю шляхів обходу заходів митно-тарифної політики держави, а також випадкових –зумовлених фактором невизначеності.

4. Доведено, що особливої уваги потребує питання ефективності контролю за класифікацією товарів групи «ризику», у разі переміщення яких через митний кордон України існує ймовірність спроби ухилення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності від сплати податків у повному обсязі та від установлених заходів нетарифного регулювання шляхом декларування товарів не за своїм найменуванням та за невідповідним кодом товару згідно з УКТ ЗЕД.

5. Аналіз статистичних даних показав, що показник донарахування митних платежів до Державного бюджету України за напрямом класифікації товарів у 2022 році склав 214 млн гривень. За результатами роботи за напрямом класифікації товарів у 2022 році найбільші суми донарахувань митних платежів до Державного бюджету забезпечено Київською, Львівською, Одеською та Дніпровською митницями; найменші суми – Кропивницькою, Черкаською, Енергетичною, Закарпатською митницями Держмитслужби.

6. В роботі показано, що у разі виявлення ймовірності недостовірного декларування класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД пріоритетними митними формальностями є: уточнення даних та відомостей при перевірці декларації та інших документів, що підтверджують код товарів; детальний фізичний огляд окремого товару, його характеристик, етикеток, інструкції щодо використання; взяття проб (зразків) товарів для проведення експертизи.

7. Аналіз зарубіжного досвіду показав, що управління митними ризиками здійснюється за допомогою комп'ютеризованих систем обробки зовнішньоекономічних операцій, які різняться залежно від країни. Як правило, найбільш розповсюджена система, що має три канали: зелений коридор (моментальний випуск); жовтий коридор (додаткова перевірка документів); червоний коридор (цільовий огляд).

8. Визначено пріоритетні напрямки удосконалення контролю достовірності класифікації товарів згідно УКТ ЗЕД: впровадження порядку умовного випуску товарів в разі спірних питань по коду товару під гарантію; проведення перегляду діючих попередніх рішень та рішень про визначення коду товару; ведення єдиного онлайн реєстру попередніх рішень та рішень про визначення коду товару; запровадження періодичного перегляду попередніх рішень та рішень про визначення коду товару; впровадження процедури надання на запит підприємства обов'язкової тарифної інформації; вжиття заходів для гармонізації Пояснень до УКТ ЗЕД з Поясненнями до ГС та можливості розповсюдження дії рішень ВМО та ЄС по класифікації товарів; визначення вичерпного переліку документів, достатнього для прийняття митницею попереднього

класифікаційного рішення; використання технологій штучного інтелекту в питаннях класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cooper Dale F. Project risk management guidelines: management risk in large project and complex procurements. London: John Wiley & Sons Ltd. 2005. 69 p.
2. Customs Tariff Classification: Understanding the Basics and Benefits. URL: http://surl.li/noegp (дата звернення: 26.11.2023).
3. Opinion on the OLAF draft Investigation Policy Priorities (IPPs) for the year 2016: Opinion № 3/2015. Brussels, 17 February 2016. URL: http://surl.li/novfa (дата звернення: 05.06.2023).
4. The importance of compliance in customs classification. URL: http://surl.li/novaf (дата звернення: 26.11.2023).
5. Берестов І.В., Берестова Т.Т., Пестременко-Скрипка О.С. Ризики в митній справі та їх оцінка: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2020. 101 с.
6. Бугель Ю.В., Чекаловська Г.З. Управління ризиками в митній справі: сутність та теоретичні засади. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Том 31 (70). № 4. С. 109-118.
7. Верховний Суд роз'яснив умови притягнення до відповідальності за порушення митних правил. URL: http://surl.li/ngnzo (дата звернення: 17.06.2023).
8. Войцещук А.Д. Регулювання митної справи: підручник / за заг. ред. А. Д. Войцещука. Хмельницький : ІНТРАДА, 2007. 312 с.
9. Войцещук А.Д. Фінансові оцінки та контроль митної вартості товарів: автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. екон. наук: 08.04.01. Тернопіль, 2005. 20 с.
10. Гуцаленко Л.В., Марчук У.О., Фабіянська В.Ю. Митний пост-аудит: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 388 с.
11. Державна митна служба України: офіційний сайт. URL: https://customs.gov.ua/ (дата звернення: 26.11.2023).
12. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 26.11.2023).
13. Експертиза та митне оформлення товарів: навчальний посібник / Мазаракі А.А. та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 368 с.
14. За 9 місяців 2023 року товарообіг склав $73,7 млрд. URL: http://surl.li/nounw (дата звернення: 20.06.2023).
15. Застосування Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. URL: http://surl.li/ngnwe (дата звернення: 15.11.2023).
16. Звіт Державної митної служби України виконання роботи у 2019 році. URL: http://surl.li/novnq дата звернення: 19.11.2023).
17. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2021 рік та покладених на неї завдань. URL: https://customs.gov.ua/ (дата звернення: 26.11.2023).
18. Звіт про виконання Плану роботи Державної митної служби України на 2020 рік. URL: https://customs.gov.ua/ (дата звернення: 15.11.2023).

19. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік. URL: https://customs.gov.ua/ (дата звернення: 26.11.2023).

20. Класифікатор митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011. URL: http://surl.li/notws (дата звернення: 14.11.2023).

21. Класифікатор причин незавершення митного оформлення, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011. URL: http://surl.li/notxk (дата звернення: 20.10.2023).

22. Ковальова М.Л. Особливості системи управління митними ризиками: світовий та український досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2021. Вип. 35. С. 42-46.

23. Концепція створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками: затв. Наказом Державної митної служби України від 27.05.2005 р. № 435. URL: http://surl.li/notqo (дата звернення: 07.09.2023).

24. Медвідь Ю.О., Корнійчук О.О. Визначення пріоритетних митних формальностей під час здійснення контролю достовірності декларування товарів. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. Вип. 10. С. 193-196.

25. Методичні рекомендації з встановлення схем мінімізації розмитнення товарів підприємствами-імпортерами, експортерами при оформленні товарів. Алгоритм виявлення правопорушень по підміні товарів та зниження митної вартості товарів підприємствами, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю / В.В. Єфімов та ін. Дніпро, 2018. 40 с.

26. Микитенко Т.В. Організація постмитного контрою та аудиту: навчальний посібник. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 342 с.

27. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: підручник/ за наук. ред. А.А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 560 с.

28. Митний кодекс України. URL: http://surl.li/vwcq (дата звернення: 18.06.2023).

29. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 26.06.1999 р. URL: http://surl.li/fvqiy (дата звернення: 10.05.2023).

30. Неліпович О.В. Нормативно-правове забезпечення управління митними ризиками. *Modern Economics.* 2018. №10. С. 129-134. URL: https://modecon.mnau.edu.ua (дата звернення: 28.10.2023).

31. Неліпович О.В. Система управління ризиками як інструмент спрощення митних процедур в контексті євроінтеграції. Modern Economics. 2020. №24 (2020), С. 119-124. URL: https://modecon.mnau.edu.ua (дата звернення: 22.11.2023).

32. Пашко П.В. Митні інтереси та митна безпека. *Митна справа.* 2007. № 3 (51). С. 7-14.

33. Перелік товарів групи «ризику» та «прикриття», митне оформлення яких здійснюється із застосуванням заходів особливого порядку митного

оформлення: затв. Наказом Ужгородської митниці від 16.04.2009 р. № 215. URL: http://surl.li/noucr (дата звернення: 15.08.2023).

34. Перелік товарів групи «ризику» та «прикриття», митне оформлення яких здійснюється із застосуванням заходів особливого порядку митного оформлення: затв. Наказом Чопської митниці від 19.11.2010 р. № 1040. URL: http://surl.li/nouib (дата звернення: 12.10.2023).

35. Пестременко-Скрипка О.С. Удосконалення технології роботи прикордонних передавальних станцій шляхом формування системи управління ризиками: дис. … канд. техн. наук: 05.22.01 / УкрДУЗТ, Харків, 2018. 202 с.

36. Пісной П.Я. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності. *Митна політика та актуальні проблеми економічної та митної безпеки України на сучасному етапі:* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ: АМСУ, 2008. С. 14-17.

37. Податковий кодекс України. URL: http://surl.li/hkqv (дата звернення: 08.10.2023).

38. Подра О.П., Петришин Н.Я. Особливості управління ризиками у митній сфері. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2022. Вип. 4. № 1. С. 32-39.

39. Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю, затв. Наказом ДМСУ від 27.05.2005 №435. URL: http://surl.li/notqo (дата звернення: 15.10.2023).

40. Порядок застосування спеціальних заходів при митному оформленні товарів «групи ризику», затв. Наказом Західної регіональної митниці від 30.06.2004 р. № 275 URL: http://surl.li/noudp (дата звернення: 15.08.2023).

41. Порядок застосування спеціальних заходів при митному оформленні товарів «групи ризику»: затв. Наказом Івано-Франківської митниці від 29.07.2004 р. № 297. URL: http://surl.li/nouen (дата звернення: 14.10.2023).

42. Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: затв. Наказом МФУ від 31.07.2015 № 684. URL: http://surl.li/nourl (дата звернення: 16.10.2023).

43. Порядок роботи відділу номенклатури та класифікації товарів регіональної митниці, відділу контролю митної вартості та номенклатури митниці при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України: затв. Наказом Держмитслужби України від 01.10.2003 р. № 646. URL: http://surl.li/notyz (дата звернення: 15.11.2023).

44. Порядок роботи митних органів при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України: затв. Наказом МФУ від 30.05.2012 р. №650. URL: http://surl.li/nouww (дата звернення: 21.11.2023).

45. Порядок розроблення профілів ризику: затв. Наказом Державної митної служби України від 22.12.2010 р. № 1514. URL: http://surl.li/notpn (дата звернення: 14.05.2023).

46. Про встановлення Митного кодексу Союзу: регламент Європейського парламенту і ради (ЄС) № 952/2013 від 09.10.2013 р. URL: http://surl.li/gsdpj (дата звернення: 11.07.2023).

47. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 978-р. URL: http://surl.li/nourz (дата звернення: 18.11.2023).

48. Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі. URL: http://surl.li/nouqi (дата звернення: 05.11.2023).

49. Разумей Г.Ю., Разумей М.М. Аналіз ризиків у митній сфері: навчальний посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. 245 с.

50. Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО. URL: http://surl.li/cclcn (дата звернення:28.10.2023).

51. Система управління ризиками в державній митній справі України : монографія / за заг. ред. О.А. Фрадинського. Хмельницький: НДІ ФП УДФСУ, 2019. 228 с.

52. Структура Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. URL: http://surl.li/ngnwe (дата звернення:23.11.2023).

53. Терещенко С., Галько С. Управління ризиками під час митного контролю товарів. *Товари і ринки.* 2011. №1. С. 43-49.

54. Тимчасова технологічна схема митного оформлення товарів групи «прикриття», що переміщуються через митний кордон України: затв. Наказом Держмитслужби України від 24.02.2011 р. № 196. URL: http://surl.li/noubz (дата звернення: 26.09.2023).

55. Тимчасовий перелік товарів «групи ризику»: затв. Наказом Харківської митниці від 30.08.2007 р. URL: http://surl.li/noufp (дата звернення: 27.09.2023).

56. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://surl.li/nouqa (дата звернення: 05.11.2023).

57. Управління митними ризиками: теорія та практика: монографія / за заг. ред. І.В. Несторишена, В.А. Туржанського. Ірпінь-Хмельницький, 2018. 302 с.

58. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика: монографія / за заг. ред. І.Г. Бережнюка. Хмельницький, 2014. 288 с.

59. Федоришина Л.М. Митні ризики: підходи до трактування та класифікації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2019. Вип. 3 (20). С. 127-135.

60. Штучний інтелект допомагає у класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД. URL: http://surl.li/noegt (дата звернення: 26.11.2023).

61. Щодо результатів роботи Держмитслужби у напрямку забезпечення надходжень митних платежів до державного бюджету. URL: http://surl.li/ggxix (дата звернення: 19.11.2023).

62. Щодо роз'яснень про організацію контролю за класифікацією товарів з використанням програми «Інспектор-2006»: Лист ДМСУ від 11.10.2012р. № 11.1/2-16.2/11397-ЕП. URL: http://surl.li/nouyh (дата звернення: 14.09.2023).

Додаток А

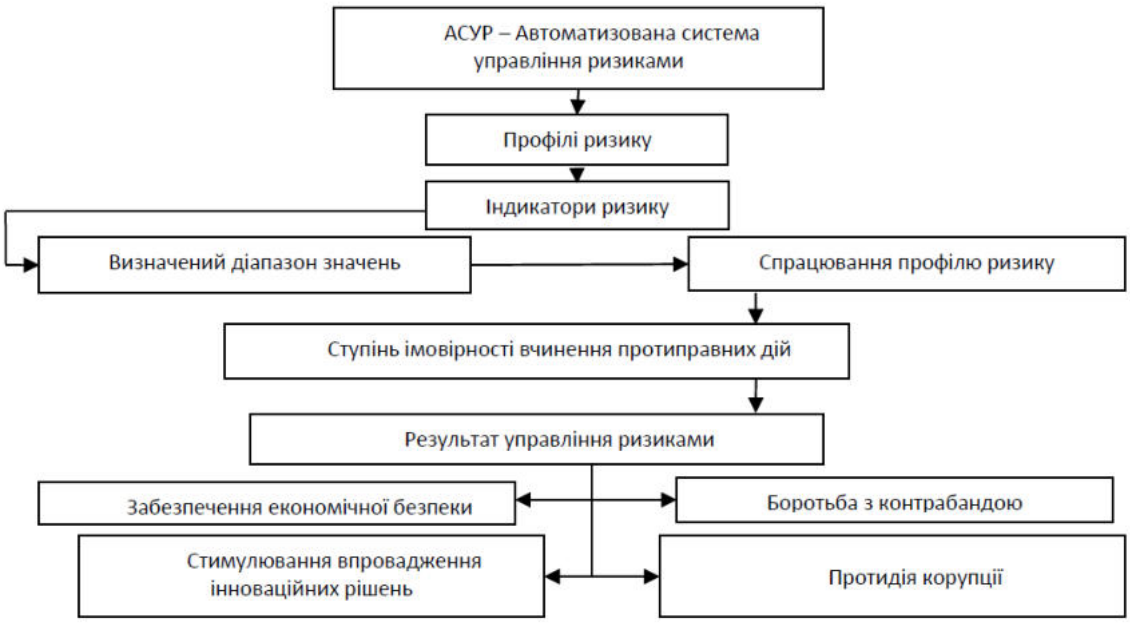

Рис.1. Схема автоматизованої системи управління ризиками

Додаток Б

Класифікація областей ризику

Розділ	Область ризику
1. Митний режим	Імпорт
	Реімпорт
	Експорт
	Реекспорт
	Транзит
	Тимчасове ввезення (вивезення)
	Митний склад
	Спеціальна митна зона
	Магазин безмитної торгівлі
	Переробка на митній території України
	Переробка за межами митної території України
	Знищення або руйнування
	Відмова на користь держави
2. Можливий характер порушення	Неправильна класифікація товару
	Неправдиві дані про походження товару
	Заниження / завищення митної вартості товару
	Недекларування товару
	Контрабанда / приховування від митного контролю
	Неправильні дані про підстави надання пільг зі сплати митних платежів
	Неправильні дані про характеристики / властивості товару
	Декларування товару не своїм найменуванням
3. Можлива мета порушення	Ухилення від сплати / зменшення розміру ввізного мита
	Ухилення від сплати / зменшення розміру вивізного мита
	Ухилення від сплати / зменшення розміру особливого виду мита (антидемпінгового, спеціального, компенсаційного)
	Відшкодування ПДВ
	Ухилення від сплати / зменшення розміру акцизного збору
	Використання митних пільг
	Ухилення від нетарифних обмежень
4. Вид товару, стосовно якого може бути вчинене порушення	Товари сільськогосподарського виробництва
	Метали та брухт
	Товари, які містять об’єкти права інтелектуальної власності
	Отруйні, радіоактивні, вибухові речовини, небезпечні відходи
	Наркотичні засоби, психотропні речовини
	Зброя та боєприпаси
	Історичні та культурні цінності
	Міжнародна торгівля дикими видами тварин та рослин, що перебувають під загрозою зникнення

Додаток В

Аналітична довідка до профілю ризику

«Контроль правильності класифікації згідно УКТ ЗЕД спортивного одягу»

Опис профілю ризику:

Опис ризику. Зміст проблеми: При імпорті спортивного трикотажного одягу, виготовленого із синтетичних тканин, можуть виникати ризики, пов'язані з неправильною класифікацією даного товару згідно з УКТ ЗЕД, що може призвести до зниження розміру ввізного мита та суми митних платежів у цілому. Тобто цей товар може бути товаром групи «ризику» з таких причин: 1) опис даного товару відповідає коду згідно з УКТ ЗЕД 6112 12 00 00, для якого повна ставка ввізного мита становить 12 євро за 1 шт., пільгова – 12% Проте спортивні трикотажні костюми, виготовлені із синтетичних тканин, можуть декларуватися під виглядом спортивних трикотажних костюмів, виготовлених з бавовни, які класифікуються за кодом згідно УКТ ЗЕД 6111 11 00 00. Для таких товарів ставка ввізного мита відповідно до Закону України «Про Митний тариф України» значно нижча і становить: 0% – пільгова, 10 % – повна. Отже, спортивні трикотажні бавовняні костюми є товарами «прикриття» для спортивних трикотажних костюмів, виготовлених із синтетичних тканин. 2) контроль за класифікацією згідно УКТ ЗЕД спортивного одягу особливо важливим є у разі, якщо цей товар ввозиться з Китаю або Туреччини. Ці країни є основними експортерами спортивного одягу, що постачається на український ринок.

Документи/підстави розроблення профілю ризику: 1. Митний кодекс України. 2. Закон України «Про Митний тариф України».

Протиріччя. Причини виникнення ризику: Висока ставка ввізного мита (12 євро за 1 шт.) на спортивний трикотажний одяг, виготовлений із синтетичних тканин

Оцінка наслідків ризику: Можливе стягнення до Державного бюджету митних платежів не в повному обсязі з причини заниження ставки ввізного мита внаслідок неправильної класифікації спортивного одягу згідно з УКТ ЗЕД.

Пропоновані заходи мінімізації ризику: Митний огляд переміщуваного вантажу. Запит до митниці оформлення або митниці призначення щодо надання технічної документації або інших документів, які дозволять однозначно класифікувати переміщуваний вантаж. Експертиза товару на предмет складу тканини.

Посадова особа, яка підготувала аналітичну довідку:

_____	_____	_____
(посада)	**(підпис)**	**(П.І.Б.)**

Керівник підрозділу	_____	_____
(посада)	**(підпис)**	**(П.І.Б.)**